

**LIIKUNTAA YLI KUNTARAJOJEN.
KUNTARAJAT YLITTÄVÄN LIIKUNNAN HARRASTAMISEN
RAJOITTEET PORIN YMPÄRISTÖKUNNISSA**

Sanna-Mari Renfors 158136
Joensuun yliopisto
Maantieteen laitos
Vapaa-ajan ja virkistyspalvelujen
maisteriohjelman
pro gradu -tutkielma
Joulukuu 2005

Tämän Porin kaupungin vapaa-aikavirastolle tehdyn tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamista yli kuntarajojen seutukunnan keskuksessa eli Porissa ja lapsiperheiden liikunnan harrastamista rajoittavia tekijöitä. Tutkimusaihetta lähestyttiin vapaa-ajan käyttöä rajoittavien tekijöiden tutkimuksen näkökulmasta ja käsitteistön avulla. Kyselylomakkeet lähetettiin 300 ympäristökunnan lapsiperheelle. Tutkimuksessa analyysimenetelmänä käytettiin pääkomponenttianalyysiä.

Tulosten mukaan vajaa puolet ympäristökuntien lapsiperheistä oli aktiivisia Porin kaupungin liikuntapaikkojen käyttäjiä. Ympäristökuntien lapsiperheiden liikuntamuodoissa, - paikoissa ja – seurassa Porissa löytyi asuinalueittain selvästi omat erityispiirteensä. Pääkomponenttianalyysin tuottamat komponentit eivät noudattaneet Crawfordin ym. (1991) jaottelua yksilön sisäisiin-, välisiin- ja rakenteellisiin rajoitteisiin, koska etäisyyden ja saavutettavuuden vuoksi rakenteelliset rajoitteet osoittautuivat moniulotteisemmaksi kuin luultiin. Rajoitteiden kokeminen lisääntyi selvästi välimatkan kasvaessa lapsiperheiden asuinalueilta Poriin.

Avainkomponentiksi tutkimuksessa muodostui komponentti, joka nimettiin vaivalloiseksi lähtemiseksi. Tälle saavutettavuuteen ja etäisyyteen liittyvälle komponentille positiivisesti latautuivat rajoitteet, jotka yksittäisinäkin rajoittivat liikunnan harrastamista Porissa eniten. Näitä rajoitteita olivat liian pitkä matka, Poriin lähtemisen tarpeettomuus, ajan puute ja liialliset kulut. Kyseiset rajoitteet nähtiin koko ilmiön ytimeksi, joihin pitää vaikuttaa.

Näihin rajoitteisiin puuttumisen lisäksi lapsiperheiden liikunnan harrastamista Porissa voisi lisätä se, että lähellä asuville lapsiperheille kaupunkia tuotaisiin tulevaisuudessa esille monipuolisena arjen liikuttajana. Koko seutukunnan lapsiperheille kaupunkia voisi tuoda esille laadukkaana perheliikuntakohteena. Avaintekijänä ilmiössä

on myös tarve käydä Porissa harrastamassa liikuntaa, joten tärkeää olisi ensimmäiseksi miettiä, millä keinoin lapsiperheiden tarvetta käydä kaupungissa voisi herätellä niin, ettei etäisyyttä ja saavutettavuutta koettaisi rajoittavina tekijöinä. Tulevaisuudessa olisi siis mielenkiintoista tutkia syvemmin motivaation sekä rajoitteiden yhteyttä liikunnan harrastamisen taustalla.

Tekijä: Sanna-Mari Renfors

Opiskelijanumero: 158136

Tutkimuksen nimi: Liikuntaa yli kuntarajojen. Kuntarajat ylittävän liikunnan harrastamisen rajoitteet Porin ympäristökunnissa

Tiedekunta/oppiaine: Yhteiskuntatieteiden tiedekunta/ Vapaa-ajan ja virkistyspalvelujen maisteriohjelma

Sivumäärä: 73

Aika: 7.12.2005

Työn laatu: Pro gradu –tutkielma

Avainsanat: Vapaa-ajan käyttöä rajoittavat tekijät, liikunnan harrastaminen, liikunnallinen seutukuntayhteistyö, Porin seutukunta

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	6
2. TEORIA VAPAA-AJAN KÄYTTÖÄ RAJOITTAVISTA TEKIJÖISTÄ	9
2.1. Vapaa-ajan käyttöä rajoittavien tekijöiden määrittely	10
2.2. Uusien käsitteiden ilmaantuminen	13
2.3. Liikunnan harrastaminen ja rajoittavat tekijät	15
2.4. Ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamista rajoittavat tekijät	18
3. TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT	21
3.1. Ryväsoitanta	21
3.2. Kyselylomake	23
3.3. Analyysimenetelmät	25
3.4. Tutkimuksen luotettavuus	27
4. TULOKSET	29
4.1. Miten ympäristökuntien lapsiperheet harrastivat liikuntaa Porissa?	29
4.1.1. Harrastamisaktiivisuus	29
4.1.2. Liikuntamuodot	32
4.1.3. Liikuntapaikat ja -seura	34
4.1.4. Syyt liikunnan harrastamiseksi Porissa	39
4.2. Liikunnan harrastamista rajoittavat yksittäiset tekijät	41
4.2.1. Mitkä yksittäiset tekijät koettiin rajoitteina?	43
4.2.2. Asuinaluekohtaiset sekä harrastamisaktiivisuuteen liittyvät yksittäiset rajoittavat tekijät	45
4.2.3. Asuinalue selittävänä tekijänä	48
4.3. Rajoittavien tekijöiden ulottuvuudet	49
4.3.1. Komponenttien tulkinta	51
4.3.2. Mitä ulottuvuuksia pääkomponenttianalyysin avulla löytyi?	53
5. POHDINTA	56
LÄHTEET	62
LIITTEET	69

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

KUVIO 1. Kolme erityyppistä rajoitteiden ryhmää Crawfordin ja Godbeyn (1987) mukaan	10
KUVIO 2. Vapaa-ajan käyttöä rajoittavien tekijöiden malli - A Hierarchical Model of Leisure Constraints (Crawford, Jackson ja Godbey, 1991)	12
KUVIO 3. Ryväsotanta-alueet	22
KUVIO 4. Ympäristökuntien aikuisten ja lasten liikunnan harrastamisaktiivisuus Porissa alueittain viimeksi kuluneen vuoden aikana (%)	31
KUVIO 5. Ympäristökuntien lapsiperheiden Porissa harrastamat liikuntamuodot viimeksi kuluneen vuoden aikana	32
KUVIO 6. Porissa liikuntaa harrastavien ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamisaktiivisuus kaupungin suosituimmilla liikuntapaikoilla viimeksi kuluneen vuoden aikana (%)	34
KUVIO 7. Porissa liikuntaa harrastavien ympäristökuntien lapsiperheiden liikuntaseura viimeksi kuluneen vuoden aikana(%)	35
KUVIO 8. Porissa liikuntaa harrastavien ympäristökuntien lapsiperheiden syyt liikunnan harrastamiseksi kaupungissa	40
KUVIO 9. Ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamista rajoittavien yksittäisten tekijöiden Likertin -asteikon keskiarvot	42
TAULUKKO 1. Ympäristökuntien aikuisten ja lasten liikunnan harrastamisaktiivisuus Porissa viimeksi kuluneen vuoden aikana (%)	30
TAULUKKO 2. Pääkomponenttianalyysi aikuisten ja lasten liikuntaseurasta ja -paikoista Porissa	37
TAULUKKO 3. Ympäristökuntien lapsiperheiden liikuntaa rajoittavien yksittäisten tekijöiden Likertin -asteikon keskiarvot alueittain sekä Kruskal-Wallis testin arvot	46
TAULUKKO 4. Ympäristökuntien lapsiperheiden liikuntaa rajoittavien yksittäisten tekijöiden Likertin -asteikon keskiarvot harrastamisaktiivisuudeltaan erilaisten lapsiperheiden keskuudessa sekä Kruskal-Wallis testin arvot	48
TAULUKKO 5. Pääkomponenttianalyysi lapsiperheiden liikunnan harrastamista Porissa rajoittavista tekijöistä (varimax-rotatointi)	50
TAULUKKO 6. Rajoitteista syntyneiden komponenttien summamuuttujien ja lapsiperheiden asuinalueiden keskiarvojen vertailu sekä Kruskal-Wallis testin arvot	55

1. JOHDANTO

Liikunnan merkityksen tiedostaminen elämänalueena on kasvanut Suomessa viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Liikunnan harrastamista hyvin tärkeänä itselleen pitää jopa 38 prosenttia suomalaisista (Berg 2005, 7). Monissa Suomen kunnissa kuten Porissa ja sen ympäristössä on reagoitu tähän liikunnan merkityksen kasvuun. Porin ympäristökunnissa ns. Karhukunnissa, solmittiin vuonna 1999 seutusopimus, jonka yhtenä tavoitteena on taata kuntalaisille entistä paremmat ja laadukkaammat palvelut vapaa-ajan palvelujen saralla. Seutukunnassa liikuntapalvelut pyritään saamaan sille tasolle, että suurin osa kuntien asukkaista voi liikkua harrastusmieltyksensä kannalta riittävästi (Karhukunnat 2005).

Konkreettista yhteistyötä liikunnan parissa Karhukunnat ovat tehneet selvittämällä yhteisiä liikuntapaikkahankkeita ja järjestämällä liikuntaa tarvittaessa useamman kunnan yhteistyönä. Karhukuntien liikunta- ja nuorisovisiossa 2008 tulevaisuuden tavoitteena on muodostaa Karhukunnista liikuntapalvelujen tuottamisessa yksi toiminnallinen kokonaisuus. Tämä edellyttää onnistumista liikuntapalvelujen saatavuudessa, hyvässä laadussa sekä kuntien välisessä joustavassa yhteistyössä. (Karhukunnat 2003, 39-41.) Tavoitteena on siis taata asukkaille laadukkaat liikuntapalvelut, jotka voivat fyysisesti sijaita joko oman asuinkunnan tai naapurikunnan puolella.

Liikunnan merkityksen tiedostamisen kasvusta huolimatta monet suomalaiset ovat innostuneita liikkumaan, mutta syystä tai toisesta eivät kuitenkaan liiku haluamassaan määrin tai tavalla. Standeven ja DeKnop (1999, 7) toteavat, että liikunta-aktiviteetteihin osallistumisella ei ole samaa merkitystä kaikille, eikä edes samoille yksilöille heidän elämänkaarensa eri vaiheissa. Jotta tätä liikuntakäyttäytymistä voitaisiin ymmärtää, pitää ottaa huomioon tekijät, jotka vaikuttavat vapaa-ajan valintoihin. Positiivisilla tekijöillä

tarkoitetaan motivaatiota ja liikunnan hyötyjä. Negatiivisilla tekijöillä tarkoitetaan syitä, jotka rajoittavat tai estävät kokonaan liikunnan harrastamisen ja vapaa-ajasta nauttimisen. Myös perhe-elämän vaihe antaa rajoja niille voimavaroille, joiden puitteissa liikuntaa voidaan harrastaa.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamista yli kuntarajojen Porin kaupungin alueella ja harrastamista rajoittavia tekijöitä. Tutkimus keskittyy nimenomaan aktiiviseen liikuntaan eli omaan liikunnan harrastamiseen, eikä passiiviseen liikuntaan eli liikunnan seuraamiseen. Aihetta lähestytään vapaa-ajan käyttöä rajoittavien tekijöiden näkökulmasta ja käsitteistön avulla. Vapaa-ajan käyttöä rajoittavien tekijöiden tutkimuksen tavoitteena on tutkia tekijöitä, joiden oletetaan rajoittavan ja estävän vapaa-ajan osallistumista ja nautintoa (Jackson 2000, 62). Rajoittavista tekijöistä puhutaan usein koettuina (perceived, experienced) ja raportoituina (reported) rajoitteina. Näin halutaan korostaa, että tieto rajoitteista perustuu vastaajan antamaan omaan arvioon hänen vastatessaan rajoitteita koskeviin kysymyksiin. (Neuvonen, Paronen, Pouta ja Sievänen 2004, 28.)

Rajoittavien tekijöiden tutkimiseksi tutkijat ovat viimeisten parinkymmenen vuoden aikana kehittäneet monia malleja ja teorioita selittämään rajoitteiden luonnetta ja niiden vaikutusta. Yksi tunnetuimmista malleista on Crawfordin, Jacksonin ja Godbeyn (1991) esittämä malli vapaa-ajan käyttöä rajoittavista tekijöistä, jota käytetään teoreettisena viitekehystenä tässä tutkimuksessa. Crawford ym. (1991) esittävät samassa mallissa kolme eri rajoitteiden ryhmää: (1) yksilöiden sisäiset rajoitteet, (2) yksilöiden väliset rajoitteet ja (3) rakenteelliset rajoitteet. Pääajatuksena mallissa on, että osallistuminen on tulosta näiden kolmen rajoitteiden ryhmän ylittämisestä hierarkkisessa järjestyksessä yksi toisensa jälkeen niin, että jokainen rajoitteiden ryhmä on joko poissaoleva tai se pitää ylittää, jotta seuraava ryhmä rajoitteita voitaisiin kohdata.

Standevenin ja DeKnopin (1999, 159) mukaan päätökseen osallistua liikuntaan vaikuttavat ulkoiset tekijät, sisäiset tekijät ja sosiaaliset suhteet. Ritchie ja Adair (2004, 4) toteavat, että yksilön osallistuminen liikuntaan liittyviin aktiviteetteihin on yhdistelmä sisäisiä ja ulkoisia tekijöitä. Vapaa-ajan käyttöä rajoittavien tekijöiden näkökulmaa käytetään tässä tutkimuksessa hyväksi, koska se tarjoaa kehyksen, jossa ihmisten vapaa-ajan käyttäytymistä voi ymmärtää kokonaisvaltaisesti muihin osallistumisen malleihin verrattuna. Näkökulma ottaa huomioon edellä mainitut yksilön sisäiset tekijät, sosiaaliset eli ihmisten väliset tekijät sekä rakenteelliset eli ulkoiset tekijät yhdessä eli juuri kaikki ne tekijät, jotka vaikuttavat päätökseen osallistua liikuntaan.

Virkistyspalveluiden ja -alueiden kehittämisessä on avuksi, jos tunnetaan virkistyskäytön kysynnän taustalla oleva väestöpohja ja sen käyttäytymistottumukset (Sievänen, Pouta ja Neuvonen 2003, 259). Lisätieto aiheesta palvelee siis seutukunnan liikuntatoimia, koska toiminnan kehittämisen kannalta on tarpeellista, että kunnilla on käytettävissään riittävästi tietoa asukkaidensa liikuntakäyttäytymisestä ja kuntien rajat ylittävistä liikuntamatkoista (Rinne 2005). Lisätiedon pohjalta Porin seutukunta voi tehdä laadukasta yhteistyötä liikuntapalvelujen esimerkiksi liikuntapaikkarakentamisen, ohjatun toiminnan järjestämisen sekä urheiluseuratyön saralla. Aldafhilin (1996, 7) mukaan vapaa-ajan kentällä toimijoille on tärkeää tunnistaa kohderyhmät sekä harrastajista että liikuntaa harrastamattomista, jotta palvelujen suunnittelussa pystyttäisiin poistamaan tai vähentämään näiden osallistujien rajoitteita. Loppujen lopuksi tutkimuksesta hyötyvät siis Porin ympäristökuntien lapsiperheet, jos heitä saadaan innostettua liikkumaan enemmän puuttamalla liikunnan harrastamista rajoittaviin tekijöihin.

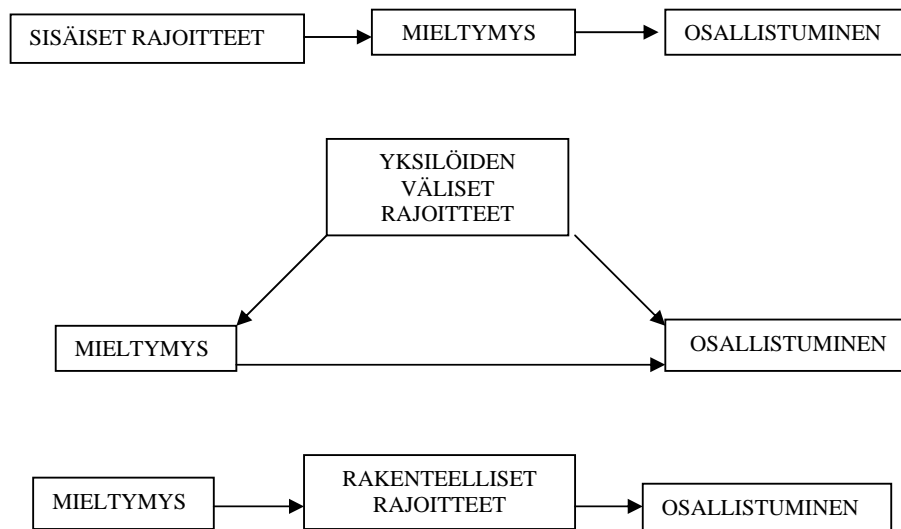
2. TEORIA VAPAA-AJAN KÄYTTÖÄ RAJOITTAVISTA TEKIJÖISTÄ

Viimeisten kahden vuosikymmenen aikana vapaa-ajan käyttöä rajoittavien tekijöiden tutkimuksesta on tullut eräs vapaa-ajan tutkimuksen johtavista aiheista. Jacksonin (2005, 1) mukaan vapaa-ajan käyttöä rajoittavien tekijöiden tutkimus palvelee kolmea tarkoitusta. Ensinnäkin aihe itsessään on merkityksellinen ja mielenkiintoinen, koska se auttaa ymmärtämään ihmisten vapaa-ajan käyttäytymistä sekä valintoja ja näihin vaikuttavia tekijöitä. Toiseksi tutkimus tuo uusia näkökulmia vapaa-ajan viettoon kuten auttaa ymmärtämään motivaatiota, tyytyväisyyttä ja ongelmia. Kolmanneksi tutkimuksen yhteinen käsitteistö ja näkökulma edesauttavat maailman tutkijoiden keskinäistä kommunikointia.

Tutkimuksen vaiheet voidaan jakaa kolmeen lähestymistapaan käsittäen: (1) tutkimuksen aikaiset vaiheet, (2) tutkimuksen nopea kehitys ja esteiden käsitteen uudelleen määrittely ja (3) uusien mallien ja käsitteiden ilmaantuminen. Tutkimuksen alkuvaiheet ajoittuvat 1980-luvun alkuun, jolloin tutkimuksen määrä nousi huomasti. Syynä kasvavaan kiinnostukseen oli muutaman vaikutusvaltaisen tutkimuksen julkaisu (Francken ja Van Raij, 1981; Romsa ja Hoffman, 1980; Witt ja Goodale, 1981) sekä yleinen kiinnostus sosiaalipsykologiaa kohtaan. Kahden viimeisen vuosikymmenen aikana tutkijat lähinnä Pohjois-Amerikassa, ovat tutkineet ilmiötä systemaattisesti yrittäen lujittaa tietoa jo opitusta ja kehittämällä teoreettisia ehdotuksia sekä käsitteellisiä malleja rajoitteiden vaikutuksesta ihmisten elämään (Jackson ja Searle, 1985; Crawford ja Godbey, 1987; Crawford ym. 1991).

2.1. Vapaa-ajan käyttöä rajoittavien tekijöiden määrittely

Tutkimus siirtyi 1980-luvun loppupuolella tutkimusten aikaisten vaiheiden jälkeen tiettyjen esteiden (barriers) tutkimuksesta kokonaisvaltaisempaan esteiden (constraints) tutkimukseen. Jackson ja Searle (1985) esittivät yhden ensimmäisistä vapaa-ajan käyttöä rajoittavien tekijöiden malleista, jossa he ehdottivat, että rajoitteita ei koeta samanaikaisesti vaan järjestyksessä peräkkäin. Toisen mallin esittivät Crawford ja Godbey (1987) siitä, miten vapaa-ajan osallistumiseen liittyvät rajoitteet voitaisiin esittää niin, että niiden luonne ja toiminta saataisiin mallinnettua samassa mallissa. Crawford ja Godbey (1987) esittivät, että osallistumisen rajoitteet koostuvat kolmesta erityyppisestä rajoitteiden tasosta: (1) yksilöiden sisäiset rajoitteet (intrapersonal constraints), (2) yksilöiden väliset rajoitteet (interpersonal constraints) ja (3) rakenteelliset rajoitteet (structural constraints) (Crawford ym. 1991, 311).

KUVIO 1. Kolme erityyppistä rajoitteiden ryhmää Crawfordin ja Godbeyn (1987) mukaan (Crawford ym. 1991, 312)

Ihmisten sisäiset rajoitteet ovat mallin hierarkiassa ensimmäisenä. Ne ovat rajoitteiden ryhmistä voimakkaimmat, koska ne säätelevät halua ja motivaatiota osallistua aktiviteetteihin (Crawford ym. 1991, 311). Sisäisillä rajoitteilla tarkoitetaan rajoitteita, jotka ovat yksilöiden psykologisia tiloja ja ominaisuuksia kuten stressi, masennus, asenteet, omat havaitut kyvyt tai subjektiiviset havainnot aktiviteettien sopivuudesta itselle. Nämä rajoitteet ovat yhteydessä vapaa-ajan mieltymyksiin, mutta eivät itsessään estä osallistumisen toteutumista.

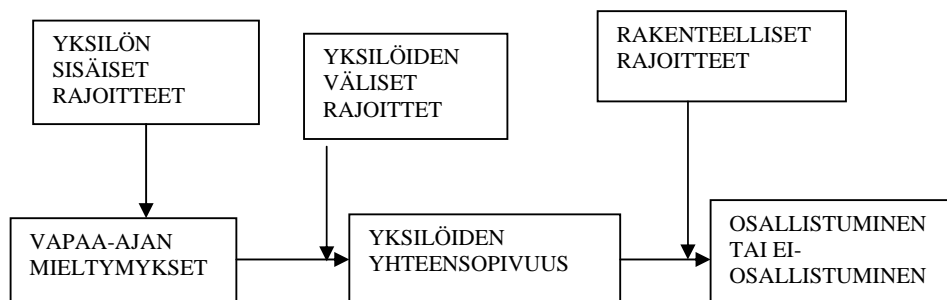
Scottin ja Kimin (1998, 6) mukaan nämä sisäiset rajoitteet altistavat yksilön määrittelemään vapaa-ajan kohteensa (aktiviteetin, palvelun tai paikan) joko sopivaksi tai sopimattomaksi, kiinnostavaksi tai kiinnostamattomaksi, mahdolliseksi tai mahdottomaksi. Sisäiset rajoitteet voivat myös rajoittaa sellaisten kykyjen ja taitojen hankintaa, joita tarvitaan aktiviteetteihin tai palveluihin osallistumiseksi. Ainoastaan silloin kun nämä rajoitteet ovat poissa tai ne voidaan ylittää, yksilö muodostaa vapaa-ajan mieltymyksensä (Alfadhil 1996, 4). Sisäiset rajoitteet kehittyvät pääosin jo lapsuudessa, jolloin lapset oppivat vanhemmiltaan asenteet ja arvot liikunnan harrastamista kohtaan.

Toisella tasolla ovat ihmisten väliset rajoitteet, jotka ovat tuloksena ihmisten välisestä kanssakäymisestä tai ihmisten välisistä suhteista esimerkiksi perheenjäsenten sekä ystävien kesken. Crawfordin ym. (1991, 312) mukaan nämä rajoitteet voivat olla sisäisten rajoitteiden tuote, joka on kehittynyt muille jäsenille jo aikaisemmin ennen perheen muodostumista ja nyt vaikuttavat perheen yhteisten vapaa-ajan mieltymysten muodostumiseen. Yksilöiden väliset rajoitteet ovat kyseessä myös silloin, jos harrastusmieltymykset perheessä eivät ole yhtenäiset. Crawfordin ym. (1991, 312) mukaan ihmisten välinen osallistumisen rajoite voi olla myös kyseessä, jos osallistumiseen ei löydy sopivaa kumppania.

Nämä kaksi rajoitteiden ryhmää ylitettyään tulee vastaan rajoitteiden seuraava taso eli rakenteelliset rajoitteet. Rakenteellisilla rajoitteilla tarkoitetaan tekijöitä, jotka häiritsevät vapaa-ajan mieltymyksiä ja osallistumista kuten aika, raha, perheen elämänkaaren

vaihe, tiedon puute, vuodenaika tai sopivien mahdollisuuksien puute. Rakenteelliset rajoitteet ovat siis tuloksena ympäristön ulkoisista olosuhteista (Kyle ja Mowen 2004, 329). Rakenteellisten rajoitteiden uskotaan mallissa häiritsevän yksilön mieltymysten ja osallistumisen välissä niin, että osallistuminen estyy, vaikka mieltymys on jo muodostunut osallistujalle (Nadirova ja Jackson 2000, 396). Crawfordin ym. (1991, 313) mukaan osallistuminen on tuloksena rakenteellisten rajoitteiden ylittämistä tai poissaolosta. Jos rakenteelliset rajoitteet ovat tarpeeksi vahvoja, osallistuminen estyy.

Crawford, Jackson ja Godbey (1991) muotoilivat Crawfordin ja Godbeyn (1987) löydösten perusteella vapaa-ajan käyttöä rajoittavien tekijöiden mallin – ”a Hierarchical Model of Leisure Constraints”. Crawfordin ym. (1991, 313) mukaan kolme erilaista rajoitteiden ryhmää muodostavat yhdessä mallin, jossa osallistujien nähdään ylittävän jaksottaisen, hierarkkisen sarjan rajoitteiden tasoja, jotta osallistuminen toteutuisi. Mallissa on kaksi pääpiirrettä. Hinchin ja Jacksonin (2000, 100) mukaan se erottaa selvästi kolme erityyppistä rajoitteiden ryhmää, joiden oletetaan vaikuttavan vapaa-ajan päätöksiin prosessin selvästi erottuvissa eri vaiheissa. Toiseksi Hinchin ja Jacksonin (2000, 100) mukaan malli ehdottaa selvästi, miten rajoitteet kohdataan yksi toisensa jälkeen niin, että jokainen ryhmä on joko poissaoleva tai se pitää ylittää, jotta seuraava ryhmä rajoitteita voitaisiin kohdata.

KUVIO 2. Vapaa-ajan käyttöä rajoittavien tekijöiden malli - A Hierarchical Model of Leisure Constraints (Crawford, Jackson and Godbey 1991, 313)

Vapaa-ajan käyttöä rajoittavat tekijät (leisure constraints) ovat siis tekijöitä, jotka rajoittavat ihmisten kykyä osallistua vapaa-ajallaan aktiviteetteihin, estävät ihmisiä käyttämästä lisää vapaa-aikaa haluamiinsa aktiviteetteihin tai saavuttamasta haluttua mielihyvää osallistumalla näihin aktiviteetteihin (Wright, Drogin Rodgers ja Backman 2001, 450). *Tässä tutkimuksessa vapaa-ajan käyttöä rajoittavat tekijät käsitetään liikunnan harrastamista rajoittaviksi tekijöiksi. Nämä rajoitteet toimivat tekijöinä, jotka estävät harrastusmieltymyksen muodostumista, rajoittavat harrastamisen tiheyttä, kestoa ja laatua sekä vapautta valita itseä kiinnostava harrastus.*

2.2. Uusien käsitteiden ilmaantuminen

Kaksi tutkimusta (Kay ja Jackson, 1991; Shaw, Bonen ja McCabe, 1991) antoivat 1990-luvun alussa uuden näkökulman rajoitteiden ymmärtämiseksi. Shaw ym. (1991) tutkivat osallistumista rajoittavien tekijöiden ja liikunnallisesti aktiivisen vapaa-ajan välisiä rajoitteita Kanadassa tehdyssä kuntoliikuntatutkimuksessa. Tulokseksi he saivat, että vain muutama havaittu rajoittava tekijä esti osallistumisen kokonaan ja monet havaitut rajoitteet eivät vaikuttaneet osallistumiseen mitenkään (Shaw ym. 1991, 290). Myös Kay ja Jackson tutkivat englantilaisella esikaupunkialueella rajoitteiden merkitystä vapaa-ajan osallistumiseen. Kay ja Jackson (1991, 301) havaitsivat, että rajoitteet eivät aina estä osallistumista vaan ne voidaan menestyksekkäästi ylittää. Kay ja Jackson (1991, 301) ehdottivat, että osallistujien ja ei-osallistujien välinen ero on se että ne, jotka osallistuvat ovat jotenkin onnistuneet lievittämään rajoitteensa eli he ovat ylittäneet osallistumistaan rajoittavat ja estävät tekijät.

Nyt siis ymmärrettiin, että rajoitteet eivät ole ylitsepääsemättömiä. Rajoitteita ei siis ole vain ihmisillä, jotka eivät osallistu, vaan myös niillä, jotka osallistuvat. Havaittiin, että rajoitteista huolimatta ihmiset löysivät tavan osallistua vapaa-ajallaan heitä kiinnostaviin aktiviteetteihin ja nauttivat vapaa-ajastaan rajoitteista

huolimatta. Jackson, Crawford ja Godbey (1993, 1) tiivistivät aikaisempien tutkimusten näkemykset rajoitteiden ylittämistä yhteen ja totesivat, että osallistuminen ei ole riippuvainen rajoitteiden poissaolosta. Rajoitteiden poissaolo ei siis johda osallistumiseen vaan osallistuminen riippuu menestyksekkäästä rajoitteiden ylittämisestä, joka johtaa osallistumisen aloittamiseen tai jatkamiseen.

Jackson (1993, 136) halusi tutkimuksessaan ymmärtää syvemmin, miten ihmiset luokittelevat erilaiset yksittäiset rajoitteet yhteisiksi rajoitteiden ulottuvuuksiksi. Tässä klusterianalyysin avulla Kanadassa Albertan virkistys- ja puistoviranomaisille tehdyssä tutkimuksessa Jackson tunnisti kuusi erilaista rajoitteiden ulottuvuutta. Nämä ulottuvuudet olivat yhteisiä ulottuvuuksia ihmisten kokemille rajoitteille niiden perustana olevasta kontekstista riippumatta. Kuusi rajoitteiden ulottuvuutta oli: (1) sosiaalinen eristyneisyys eli piirteet, jotka koskivat ihmisten välistä vaikutusta, (2) saavutettavuus kuten huonot kulkuyhteydet ja mahdollisuudet päästä liikuntapaikalle, (3) henkilökohtaiset syyt, jotka edustivat yksilöiden motivaatiota tai kykyjä, (4) kulut eli osallistumisen ja välineiden kustannukset, (5) aika eli osallistumisen voimakkuus ja tasot sekä (6) tarvittavat mahdollisuudet kuten liikuntapaikkojen kunnossapito ja väentungos (Jackson 1993, 135). Vuosien varrella nämä rajoitteiden ulottuvuudet ovat pysyneet melko muuttumattomina. Jackson (2005, 5) tuoreessa kirjassaan toteaa rajoitteilla olevan nykyään viisi erilaista ulottuvuutta seuraavasti: (1) sosiaalinen ja maantieteellinen eristyneisyys, joka tarkoittaa lähinnä seuran puutetta ja saavutettavuutta, (2) fyysiset taidot ja kyvyt, (3) kulut, (4) aikarajoitteet ja sitoutuminen työhön sekä perheeseen ja (5) paikkoihin.

Tutkimuksessa on viime aikoina yritetty myös ymmärtää laajemmin motivaation yhteyttä osallistumiseen ja rajoitteiden ylittämiseen (Carroll ja Alexandris, 1997; Hubbard ja Mannell, 2001; Alexandris, Tsorbatzoudis ja Grouios, 2002). Hubbard ja Mannell (2001, 145) osoittivat, että koettujen rajoitteiden ja motivaation välillä ei ole suoraa yhteyttä, mutta motivaatiolla on yhteys osallistumiseen, koska motivaatio vaikuttaa positiivisesti ponnisteluihin ylittää rajoitteet.

Alexandris ym. (2002, 233) taas havaitsivat sisäisten rajoitteiden olevan yhteydessä motivaation ja vähentävän motivaatiota.

Tällä hetkellä vapaa-ajan rajoitteiden tutkimus on vapaa-ajan tutkimuksen selvästi erottuva ja tunnustettu tieteenhaaransa. Jackson (2000, 65) pohti kuitenkin kirjoituksessaan, mitä muutoksia teoria tämän vuosituhannen alussa tarvitsisi, jotta se olisi yhä pätevä. Hänen mukaansa tutkimuksessa muuttujat valitaan yleensä kapeasti ja osallistumista sekä ei-osallistumista painotetaan liikaa toistensa vastakohtina. Hänen mukaansa myös sisäisille ja ihmisten välisille rajoitteille pitäisi antaa suurempi painoarvo kuin rakenteellisille rajoitteille. Jackson (2000, 65) esittää, että rakenteellisten rajoitteiden muuttujien laajuutta pitäisi laajentaa ja tutkia myös itse ylittämisen prosessia ja olosuhteita, jotka liittyvät rajoitteiden ylittämiseen. Tutkimus onkin viimeaikoina laajennettu koskemaan laaja-alaisemmin osallistumisen takana olevia muuttujia (Hinch ja Jackson 2000, 98).

Jacksonin (2000, 66) mielestä tulevaisuudessa pitäisi myös tutkia, miten toiset ihmiset onnistuvat kääntämään rajoitteet uusiksi mahdollisuuksiksi nähdessä ne uusina mahdollisuuksina ja haasteina. Tulevaisuudessa pitäisi Jacksonin (2000, 65) mielestä kiinnittää huomiota myös siihen, kuuluvatko rajoitteet erityisesti elämämme käännekohtiin ja antavatko elämämme käännekohdat meille uuden mahdollisuuden ylittää rajoitteemme. Vapaa-ajan kontekstia laajemmin ymmärtämällä saadaan siis hyödyllisempiä tuloksia myös rajoitteiden tutkimisessa.

2.3. Liikunnan harrastaminen ja rajoittavat tekijät

Maantieteellisesti vapaa-ajan käyttöä rajoittavien tekijöiden tutkimus on keskittynyt Pohjois-Amerikkaan ja Suomessa tutkimus on jäänyt vielä vähäiseksi. Liikunnallisiin aktiviteetteihin liittyvät tutkimukset vapaa-ajan käyttöä rajoittavista tekijöistä on tehty koskien jotain tiettyä aktiviteettiä tai verraten eri aktiviteettien osallistumisen rajoitteita

toisiinsa. Tutkimus on keskittynyt erityyppisiin aktiviteetteihin, joihin ihmiset osallistuvat, haluaisivat osallistua tai ovat lakanneet osallistumasta. Suurin osa liikuntaan liittyvästä vapaa-ajan käyttöä rajoittavien tekijöiden tutkimuksesta eri mantereilla on tehty ulkoiluun liittyvistä aktiviteeteista (Jun 2003, 2).

Carroll ja Alexandris (1997) tutkivat rajoitteiden ulottuvuuksien vaikutusta vapaa-ajan urheiluaktiviteetteihin osallistumiseen tyypillisellä kreikkalaisella kaupunkialueella. Kyselylomakkeen avulla he keräsivät tietoa asukkaiden osallistumisesta liikuntaan sekä liikuntaa rajoittavista tekijöistä. Pääkomponenttianalyysin tuloksena tutkimuksessa oli se, että psykologiset rajoitteet, kiinnostuksen puute, tiedon puute ja ajan puute olivat ne rajoitteet, jotka erottivat osallistujat ja ei-osallistujat toisistaan. Heidän mukaansa yksilön sisäiset rajoitteet rajoittivat osallistumista eniten eli ihmiset, jotka kokivat eniten yksilön sisäisiä rajoitteita, osallistuivat heidän mukaansa vähiten liikunnallisiin harrastuksiin. (Carroll ja Alexandris 1997, 294.)

Suomessa liikunnan harrastamista rajoittavia tekijöitä on tutkittu jonkin verran valtakunnallisten liikuntatutkimusten yhteydessä. Suomen Liikunta ja Urheilu ry sekä Suomen Kuntourheiluliitto ovat teettäneet osin opetusministeriön rahoituksella tutkimuksen eli Liikuntagallupin 1997-98 suomalaisten lasten ja nuorten sekä aikuisten liikunnan harrastamisesta. Uusi tutkimus eli Suuri kansallinen liikuntatutkimus toteutettiin vuosina 2001 – 2002 sekä lasten ja nuorten liikunnasta että aikuisliikunnasta. Vuosina 1997-1998 tehdyn tutkimuksen mukaan suomalaisten liikunnan harrastamista rajoitti eniten ajan puute ja laiskuus sekä saamattomuus (Viitanen 1998).

Gilbert ja Hudson (2000) tutkivat hiihtäjien osallistumisen rajoitteita ja rajoitteiden ylittämistä. Aihetta he lähestyivät ensin haastattelujen avulla, jonka jälkeen he pyrkivät haastattelujen tulosten perusteella laatimaan kyselylomakkeen, jossa oli 30 rajoitetta koskevaa väittämää. Kyselylomake lähetettiin eteläenglantilaisille kuntoilijoille. Gilbertin ja Hudsonin (2000, 906) mukaan ei-osallistujilla oli huomattavasti enemmän sisäisiä rajoitteita kuin osallistujilla, joilla taas

oli ei-osallistujia enemmän rakenteellisia rajoitteita kuten ajan tai rahan puute. Tutkimus tuki Crawfordin ym. (1991) mallia, mutta Gilbert ja Hudson eivät löytäneet tukea sille, että ihmisten väliset rajoitteet tulisi ylittää ennen rakenteellisia rajoitteita.

Myös Thapa, Pennington-Gray ja Holland (2001) tutkivat Crawfordin ym. (1991) mallin pätevyyttä matkailijoiden keskuudessa, jotka olivat käyneet Floridan kansallispuistoissa ulkoilemassa. Postitse lähetetyn kyselylomakkeen avulla he pyysivät matkailijoita vastaamaan 19 rajoitteita koskevaan väittämään, joiden tulokset analysoitiin konfirmatorista faktorianalyysiä apuna käyttäen. Tutkimuksessaan Thapa ym. (2001, 1) havaitsivat, että ihmisten välisillä rajoitteilla ei ollut merkittävää vaikutusta, mutta ihmisten sisäiset ja rakenteelliset rajoitteet vaikuttivat kansallispuistoissa käymiseen. Heidän mielestään olisi kuitenkin tarpeellista laajentaa rajoitteiden takana olevien muuttujien tarkastelua.

Pennington-Gray ja Kerstetter (2002) tutkivat konfirmatorisen faktorianalyysin avulla Yhdysvalloissa vapaa-ajan matkailijoiden keskuudessa, onko ulkoiluun liittyvässä matkailussa havaittavissa yksilön sisäisiä, – välisiä ja rakenteellisia rajoitteita. Pennington-Gray ja Kerstetter (Nyaupane, Morais ja Graefe 2004, 542) osoittivat, että rakenteelliset rajoitteet kuten aika, raha sekä saavutettavuus olivat vahvimpia rajoitteita, eivätkä ihmisten sisäiset tai – väliset rajoitteet olleet yhtä merkityksellisiä.

Kerstetter, Zinn, Graefe ja Chen (2002) tutkivat rajoittavia tekijöitä kansallispuistoissa kävijöiden keskuudessa Yhdysvalloissa postitse lähetetyn kyselyn avulla. Tulokseksi Kerstetter ym. (2002, 61) saivat, että ajanpuute rajoitti yksittäisistä rajoitteista kävijöitä eniten ja tiedon puute, seuran puute sekä etäisyys olivat muita kansallispuistossa käyntiä rajoittavia tekijöitä. Ne, jotka eivät olleet käyneet kansallispuistoissa koskaan, kokivat eniten rajoitteita tiedon ja kulkuneuvon puutteen sekä etäisyyden suhteen. Kuitenkaan kävijät eivät kokeneet vain yhtä rajoitetta kerrallaan vaan käymistä saattoi rajoittaa monta eri rajoitetta yhdessä.

Nyuapane ym. (2004) tutkivat Yhdysvalloissa luontoharrastajien keskuudessa syitä, jotka estivät yksilöitä osallistumasta kolmeen eri luontoaktiviteettiin. He tutkivat postitse lähetetyn kyselylomakkeen avulla luontoliikunnasta kiinnostuneita, jotka eivät kuitenkaan olleet osallistuneet luontoaktiviteetteihin viimeiseen kahteen vuoteen. Tulokseksi Nyuapane ym. (2004, 540) saivat konfirmatorisen faktorianalyysin avulla, että rajoitteiden merkitys vaihteli samoillakin yksilöillä aktiviteetista toiseen. Muuten Nyuapanen ym. (2004, 552) tulokset tukivat Crawfordin ym. (1991) mallia, mutta rakenteelliset rajoitteet osoittautuivat moniulotteisemmaksi kuin aikaisemmin oli uskottu.

Neuvonen ym. (2004) tutkivat harvoin ulkoilevien ulkoilua rajoittavia tekijöitä. Tutkimuksessa, joka toteutettiin LVVI- tutkimuksen yhteydessä, selvitettiin, miksi ihmiset ulkoilevat harvoin luonnossa ja onko olemassa tiettyjä syitä olla harrastamatta ulkoilua tai selviä koettuja rajoitteita ulkoilulle luonnonympäristössä. Neuvosen ym. (2004) tutkimuksessa rajoitteista muodostettiin faktorianalyysin avulla kolme faktoria. Faktorianalyysin tulokset osoittivat ulkoilua rajoittavien tekijöiden liittyvän terveyteen ja ulkoilun koettuun vaikeuteen, henkilökohtaisten resurssien kuten ajan, rahan ja seuran puutteeseen sekä ulkoiluun sopivien alueiden heikkoon saavutettavuuteen (Neuvonen ym. 2004, 31). Tutkimuksessa faktorianalyysin tuottamat rajoittavien tekijöiden ryhmät eivät kuitenkaan noudattaneet perinteistä jaottelua yksilön sisäisiin, yksilöiden välisiin ja rakenteellisiin tekijöihin (Neuvonen ym. 2004, 33), koska tutkimuksessa yksilöiden väliset rajoitteet eivät selvästi muodostaneet omaa faktoriaan.

2.4. Ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamista rajoittavat tekijät

Weedin ja Bullin (2004, 42) mukaan liikunnaksi käsitetään kaikki ne fyysisen aktiviteetin muodot, joihin osallistutaan omatoimisesti tai järjestetysti ja jotka parantavat fyysistä kuntoa, henkistä hyvinvointia

sekä sosiaalisia suhteita. *Tässä tutkimuksessa ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastaminen käsitettiin toiminnaksi, jolloin harrastetaan itse fyysisesti liikuntaa, johon koetaan kiinnostusta, joko omatoimisesti tai järjestetysti.* Tässä tutkimuksessa lapsiperheiden liikunnan harrastamista yli kuntarajojen tutkittiin siis käsittäen liikunta edellä mainitun kaltaiseksi toiminnaksi.

Tavoitteena tässä tutkimuksessa oli liikunnan harrastamisaktiivisuuden ja -tavan lisäksi saada selville, mikä rajoitti ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamista. Liikunnan rajoitteista tehtyjen tutkimusten (Pennington-Gray ja Kerstetter, 2002; Kerstetter ym., 2002) perusteella voitiin siis olettaa rakenteellisten rajoitteiden olevan hallitsevia liikunnan harrastamista rajoittavia tekijöitä tässäkin tutkimuksessa. Rakenteellisista rajoitteista tutkimuksissa olivat tulleet esille varsinkin ajan ja rahan puute (Liikuntagallup 1997-98; Gilbert ja Hudson, 2000; Pennington-Gray ja Kerstetter, 2002; Neuvonen ym. 2004). Nyt haluttiin saada selville, rajoittivatko rakenteelliset rajoitteet ja yllämainitut yksittäiset rajoitteet myös ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamista yli kuntarajojen.

Tutkimuksessa selvitettiin myös, kuinka esille tulevat yksittäiset rajoitteet ryhmittäytyvät erilaisiksi ulottuvuuksiksi eli tutkimuksessa oletettiin rajoitteiden muodostuvan ulottuvuuksiksi Jacksonin (1993 ja 2005) tunnistamien rajoitteiden ulottuvuuksien mukaisesti (kts. sivu 14). Nämä Jacksonin (1993 ja 2005) tunnistamat rajoitteiden ulottuvuudet ottavat huomioon myös maantieteellisen eristyneisyyden eli saavutettavuuden ja etäisyyden. Tämä ulottuvuus oli tärkeä tälle tutkimukselle, koska perusjoukon muodostivat eri alueilla asuvat lapsiperheet. Nämä ulottuvuudet antoivat siis hyvän pohjan tarkasteltaessa ympäristökuntien lapsiperheiden kuntarajat ylittävän liikunnan harrastamista rajoittavia ulottuvuuksia. Ulottuvuuksien avulla oli mahdollista saada selville, onko maantieteellinen eristyneisyys yksi rajoitteiden ulottuvuuksista myös lapsiperheiden liikunnan harrastamisessa yli kuntarajojen.

Yksityiskohtaiset tutkimuskysymykset tässä tutkimuksessa olivat:

(1) *Miten ympäristökuntien lapsiperheet harrastavat liikuntaa yli kuntarajojen Porin kaupungin alueella?*

(1.1.) Mikä on ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamisaktiivisuus Porissa?

(1.2.) Mikä on ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamistapa Porissa?

(2) *Mitkä tekijät rajoittavat ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamista yli kuntarajojen Porin kaupungin alueella?*

(2.1.) Mitkä yksittäiset tekijät rajoittavat ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamista Porissa?

(2.2.) Miten yksittäiset liikunnan harrastamista rajoittavat tekijät ryhmittyvät erilaisiksi ulottuvuuksiksi?

3. TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT

Idea tutkimuksesta lähti liikkeelle tammikuussa 2005, jolloin kaupungin vapaa-aikavirasto esitti kiinnostuksensa aiheen tutkimiseen. Aineisto, jonka keruuta esitellään tässä luvussa tarkemmin, kerättiin vuoden 2005 toukokuussa ja ensimmäisiä tutkimustuloksia aiheesta saatiin alkusyksyllä. Vapaa-ajan käyttöä rajoittavien tekijöiden teorian avulla tähän määrälliseen tutkimukseen valittiin tutkimusmenetelmät ja laadittiin tarvittavat mittarit, joista kerrotaan enemmän tässä luvussa. Perusjoukoksi tutkimukseen päätettiin valita Porin ympäristökuntien taloudet, joissa asui 4-17 -vuotiaita lapsia. Lapsiperheet otettiin mukaan tutkimukseen, koska Porin kaupunki panostaa tällä hetkellä juuri lasten ja nuorten liikuntaan mittavin liikuntaohjelmin.

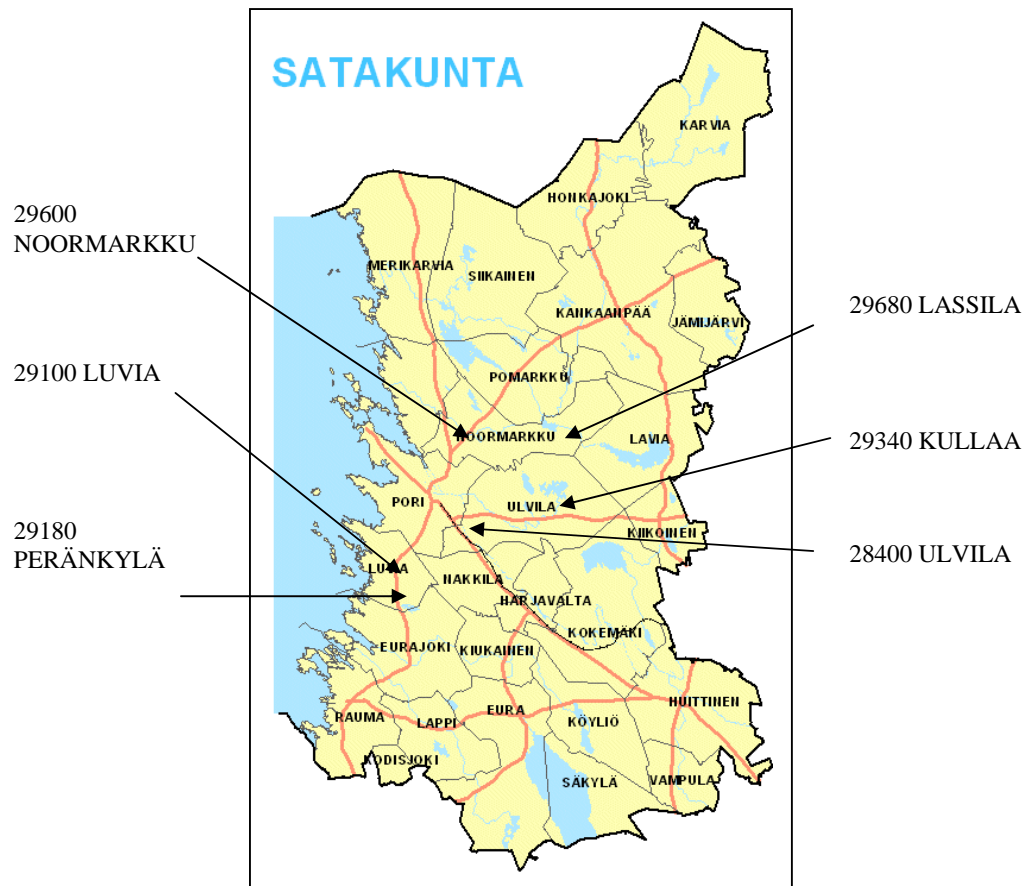
3.1. Ryväсотanta

Otantamenetelmänä tutkimuksessa käytettiin alueellista ryväсотantaa. Ryväсотanta koostuu useasta eri otoksesta. Ajatuksena on, että ensin otanta tehdään havaintoyksikköjä suuremmista kokonaisuuksista, jonka jälkeen valitaan näistä kokonaisuuksista varsinaiseen otokseen tulevat havaintoyksiköt (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto 2005c). Ryväсотantaa käytettiin tutkimuksessa otantamenetelmänä, koska haluttiin saada esille aluekohtaisia viitteitä Porin ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamisesta yli kuntarajojen ja harrastamista rajoittavista tekijöistä.

Ensiksi tutkimukseen valittiin harkinnanvaraisesti otos kuudesta postinnumeroalueesta eli kolmen kunnan keskustaajamasta ja kolmesta eri syrjäseudusta. Tämän jälkeen varsinainen otos poimittiin näistä valituista alueesta yksinkertaisella satunnaisotannalla. Jokaiselle neljälle alueelle postitettiin 75 lapsiperheelle kysely. Nämä alueet postinumeroin olivat: 28400 Ulvila (75 kpl), 29600 Noormarkku (75

kpl), 29100 Luvia (75 kpl) sekä erikseen koottiin yksi vertailuryhmä syrjäseuduilla asuvista seuraavasti: 29340 Kullaa, joka kuuluu Ulvilaan (25 kpl), 29680 Lassila, joka kuuluu Noormarkkuun (25 kpl) ja 29180 Peräncylä, joka kuuluu Luviaan (25 kpl).

Kunnat ovat kooltaan pieniä ja asukkaita niissä asuu seuraavasti: Luvia noin 3 300, Noormarkku noin 6400 ja Ulvila noin 13 900 asukasta. Kuntien pienuus oli syynä siihen, miksi otantaan otettiin mukaan yllämainitut postinumerot ja syrjäseuduilta koottiin yksi yhteinen vertailuryhmä. Otos oli edustava siksi, että alueiden pienet asukasmäärät huomioon ottaen, otokseen tuli mukaan prosentuaalisesti suuri joukko alueiden lapsiperheitä.

KUVIO 3. Ryväotanta-alueet (Satakunta Tourist)

Näistä alueista lähimpänä sijaitsee Ulvila aivan Porin kaupungin rajalla. Ulvilasta Poriin matkaa on vajaa 10 kilometriä ja

saavutettavuus alueiden välillä on hyvä. Noormarkun keskustaajama sijaitsee noin 15 kilometrin päässä Porista. Luvialle on Porista matkaa vajaa 20 kilometriä. Kummatkin alueet sijaitsevat Poriin kulkevan valtatievarrella. Omalla autolla matkat kulkevat helposti, mutta julkiset liikenneyhteydet eivät toimi alueiden välillä arkipäivän asiointiliikenteen ulkopuolella kovin joustavasti. Luvialaisia vetää puoleensa myös toinen kaupunki, Rauma, jonne matkaa kertyy noin 30 kilometriä. Syrjäseuduilta Poriin matkaa kertyy noin 20-30 kilometriä ja julkiset liikenneyhteydet alueiden välillä ovat huonot. Syrjäseuduista Kullaa ja Peränkylä ovat Poriin kulkevan valtatievarrella, mutta Lassilan ja Porin välinen saavutettavuus ei ole yhtä hyvä.

3.2. Kyselylomake

Vapaa-ajan käyttöä rajoittavien tekijöiden tutkimuksen näkökulmasta on tehty aikaisemmin runsaasti kvantitatiivisia tutkimuksia postitse lähetettävän kyselylomakkeen avulla. Näistä osasta oli löydettävissä myös käytetyt kyselylomakkeet tai kyselylomakkeessa käytettyjen kysymysten tyypit. Kysymysasteikot (Likertin -asteikko) ja sanamuodot ovat myös vapaa-ajan käyttöä rajoittavien tekijöiden tutkimuksen yleisessä käytössä. Tutkimuksen aineisto kerättiin myös tässä tutkimuksessa itse postitse lähetettävän kyselylomakkeen avulla. Kyselylomake lähetettiin postitse yhteensä 300 Luvian, Noormarkun ja Ulvilan kunnissa asuville lapsiperheille. Kyselyn maksoi Porin kaupungin vapaa-aikavirasto. Kyselylomakkeen mukana oli myös Porin kaupungin vapaa-aikaviraston maksama palautuskuori. Tiedot lapsiperheistä ja heidän osoitteistaan pyydettiin Porin maistraatista, joka teki perusjoukosta alueellisen ryväotannon.

Kolmiosaisen kyselylomakkeen ensimmäisen osion avulla oli tavoitteena kerätä tietoa ympäristökuntien lapsiperheiden harrastamisaktiivisuudesta sekä -tavasta. Harrastamisaktiivisuutta tutkittiin kysymällä, kuinka usein sekä ympäristökuntien lapset että

aikuiset kävivät Porissa harrastamassa liikuntaa viimeksi kuluneen vuoden aikana eli välillä toukokuu 2004 - toukokuu 2005. Harrastamistapaa selvitettiin kysymällä, mitä liikuntamuotoja lapsiperheet Porissa harrastivat, missä liikuntapaikoissa ja kenen kanssa harrastaminen tapahtui.

Kyselylomakkeen toisessa osiossa tutkittiin yksilöiden sisäisiä -, yksilöiden välisiä ja rakenteellisia liikunnan harrastamista rajoittavia tekijöitä. Rajoittavat tekijät esitettiin kyselylomakkeessa väittäminä (20 kpl). Osa väittämistä johdettiin aikaisemmista tutkimuksista, mutta osa laadittiin tätä tutkimusta varten. Väittämät esitettiin 5-asteisella Likertin -asteikolla, joka koostui vaihtoehdoista: (1) täysin samaa mieltä, (2) osittain samaa mieltä, (3) en samaa enkä eri mieltä, (4) osittain eri mieltä ja (5) täysin eri mieltä. Tutkittavat vastasivat ympyröimällä sen vaihtoehdon, jonka kanssa he olivat vahvemmin joko samaa tai eri mieltä. Kyselylomakkeen viimeisessä osiossa kerättiin vielä taustatiedot vastaajista.

Kyselylomakkeita palautettiin 108 kappaletta. Palautusprosentiksi muodostui täten 36 prosenttia. Palautuneista kyselylomakkeista 107 otettiin mukaan aineiston analyysiin, koska yksi lomakkeista oli täytetty väärin. Vastaja kirjoitti vastanneensa sen mukaan, kuinka usein hän harrasti liikuntaa omassa kotikunnassaan eikä Porissa, joten tätä lomaketta ei otettu mukaan tarkasteluun. Palautusprosentti vaihteli aluekohtaisesti hyvinkin paljon. Kyselylomakkeita palautettiin alueittain seuraavasti: Luvia 27 kpl (palautusprosentti 36 %), Noormarkku 33 kpl (palautusprosentti 44 %), Ulvila 21 kpl (palautusprosentti 28 %) ja syrjäseudut 27 kpl (palautusprosentti 36 %).

Palautettujen kyselylomakkeiden määrä jäi tutkimuksessa kuitenkin varsin vähäiseksi, koska otoskoko itsessään jäi suhteellisen pieneksi. Otos olisi siis saanut olla selvästi suurempi. Tästä johtuen esimerkiksi alueellisia eroja ja eroja harrastamisaktiivisuudeltaan erilaisten lapsiperheiden kesken ei tulosten perusteella uskallettu yleistää vahvasti ja sanamuotoja käytettiin harkiten. Kuitenkin esille nousseet rajoittavat tekijät ja ulottuvuudet tulivat esille vahvasti samansuuntaisina

useissa tuloksissa, joten näin ollen tutkimusten päätulosten voidaan sanoa olevan luotettavia kyselyyn vastanneiden keskuudessa.

3.3. Analyysimenetelmät

Harrastamisaktiivisuutta ja -tapoja tarkasteltiin tutkimuksessa frekvenssitaulukoiden ja ristiintaulukoinnin avulla sekä kuvattiin pylväsdiagrammien avulla. Liikuntapaikoista ja -seurasta tehtiin myös pääkomponenttianalyysi (kts. pääkomponenttianalyysi s.26), jotta liikunnan harrastamisen eri ulottuvuudet saataisiin esiin vielä selvemmin. Yksittäisiä liikunnan harrastamista rajoittavia tekijöitä tarkasteltiin laskemalla ensin yksittäisistä rajoitteista Likertin -asteikon keskiarvot. Tämän jälkeen yksittäisten rajoitteiden keskiarvoja vertailtiin eri alueiden sekä harrastamisaktiivisuudeltaan erilaisten lapsiperheiden välillä. Eroja tutkittiin yksittäisten rajoitteiden ja eri asuinalueiden sekä harrastamisaktiivisuudeltaan erilaisten lapsiperheiden kesken myös Kruskal-Wallis testillä. Testiä voidaan Vallin (2001, 79) mukaan käyttää selvittäessä eroavatko ryhmät toisistaan, kun aineisto jakautuu tarkasteltavan ominaisuuden mukaan useampaan kuin kahteen ryhmään. Testi soveltuu hyvin tähän tutkimukseen, koska otoskoko jäi tutkimuksessa kuitenkin suhteellisen pieneksi.

Tavoitteena tässä tutkimuksessa oli kuitenkin tutkia, kuinka yksittäiset rajoitteet ryhmittyvät eri ulottuvuuksiksi faktorianalyysiä apuna käyttäen. Faktorianalyysi on yritys löytää ja tulkita ei-havaittavat piilevät muuttujat eli faktorit suuresti joukosta havaittavia muuttujia (Mellin 2004a, 5). Faktorianalyysissä pyritään siis löytämään havaintoyksikön ominaisuuksia kuvaavasta muuttujajoukosta piileviä yhdenmukaisuuksia eli faktoreita. Faktorianalyysin avulla voidaan tutkia, muodostavatko annetut vastaukset yhteisen faktorin. (Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto 2005a.) Faktorianalyysi on Vallin (2001, 87) mukaan hyvä tapa tarkistaa teorioiden pitävyys erikseen käsiteltävän aineiston kohdalla.

Pääasiallisena analyysimenetelmänä tutkimuksessa käytettiin faktorianalyysiä, koska Hinchin ja Jacksonin (2000, 97) mukaan faktorianalyysin avulla on saatu tunnistettua vakaa ja merkityksellinen rajoitteiden ydin. Faktorointimenetelmänä tutkimuksessa käytettiin pääkomponenttianalyysiä, koska pääkomponenttianalyysi on osoittautunut Mellinin (2004a, 5) mukaan varsin hyödylliseksi apukeinoksi moniulotteisia aineistoja analysoitaessa. Pääkomponenttianalyysi on tilastollinen menetelmä, jossa alkuperäiset muuttujat pyritään korvaamaan pienellä määrällä uusia keinotekoisia muuttujia, jotka säilyttävät mahdollisimman suuren osan alkuperäisten muuttujien vaihtelusta (Mellin 2004b, 4). Pääkomponenttianalyysin avulla saadaan Vallin (2001, 87) mukaan selville, mitkä muuttujat mittaavat sisällöltään samoja ominaisuuksia. Tutkimuksessa siis tiivistettiin yksittäisten rajoitteiden muodostamaa kuvaa rajoitteista pääkomponenttianalyysin avulla.

Pääkomponenttianalyysin avulla rajoitteista muodostettiin kuusi komponenttia. Tällöin voidaan tulkita vastaajien omassa mielessään jaotelleen kysymyksissä luetellut rajoitteet kuudeksi erilaiseksi ulottuvuudeksi eli komponentiksi. Komponentti voidaan käsittää eräänlaisena hypoteettisena konstruktiona tai teoreettisena käsitteenä, jonka olemassaolo päätellään konkreettisista havainnoista (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto 2005a). Tärkeintä pääkomponenttianalyysissä on löytää komponentin tulkinnallinen rakenne eli tulkinta on tärkeä osa pääkomponenttianalyysiä. Tässä tutkimuksessa liikunnan harrastamista rajoittavista tekijöistä syntyviä komponentteja pyrittiin tulkitsemaan aikaisemmin vapaa-ajan käyttöä rajoittavien tekijöiden tutkimuksessa löydettyjen (Jackson 1993 ja 2005) ulottuvuuksien avulla.

Pääkomponenttianalyysissä mukaan otettiin kaikki komponentit, joiden ominaisarvo oli yli 1.0. Ominaisarvot ilmoittavat, kuinka hyvin komponentit pystyvät selittämään havaittujen muuttujien hajontaa (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto 2005a). Komponenteille tehtiin myös rotaatio eli faktoriakselien kiertäminen. Rotaation tarkoituksena on tehdä analyysin tulosten tulkinta helpommaksi

(Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto 2005a). Yleisimmin rotatointi tehdään maksimoimalla kunkin komponentin saamien latausten neliöiden varianssi (Varimax-rotatio). Varimax -rotaatiossa pyritään saamaan samalle faktorille mahdollisimman suuria ja mahdollisimman pieniä latauksia, jolloin niiden vaihtelu on niin suuri kuin mahdollista (Karma ja Komulainen 2002, 49). Tässä tutkimuksessa mukaan tarkasteluun otettiin muuttujat, joiden lataus oli yli .45 eli kaikki kaksikymmentä muuttujaa. Tutkimuksessa nämä rotatoitiin varimax-rotatiolla.

Tutkimuksessa haluttiin saada vielä selville, miten eri asuinalueilla asuvat ja harrastamisaktiivisuudeltaan erilaiset lapsiperheet sijoittuvat eri komponenttien suhteen. Tämä tehtiin muodostamalla summamuuttujat pääkomponenttianalyysin kullekin komponentille jakautuneista muuttujista. Summamuuttujaksi nimitetään muuttujaa, jonka arvot on saatu laskemalla yhteen useiden erillisten, mutta samaa ilmiötä mittaavien muuttujien arvot (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto 2005d). Summamuuttujien keskiarvoja vertailtiin rajoitteiden muodostamien kuuden komponentin sekä eri asuinalueiden ja harrastamisaktiivisuudeltaan erilaisten lapsiperheiden välillä. Eroja komponenttien merkittävyyden ja eri asuinalueilla asuvien sekä harrastamisaktiivisuudeltaan erilaisten lapsiperheiden kesken tutkittiin vielä Kruskal-Wallis testillä.

3.4. Tutkimuksen luotettavuus

Mittarin validiteetilla, luotettavuudella, tarkoitetaan sen pätevyyttä eli sen hyvyttä mitata juuri sitä, mitä sen on tarkoitus mitata (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto 2005b). Tässä tutkimuksessa mittareiden luotettavuutta pyrittiin parantamaan tutustumalla ja käyttämällä vertailuaineistona aikaisempia tutkimuksia, jotka oli tehty hyödyntäen vapaa-ajan käyttöä rajoittavien tekijöiden näkökulmaa ja käsitteistöä. Käytetyt mittarit, joiden perustella käsitteet oli luotu

mitattaviksi, oli siis todettu toimiviksi jo useassa tutkimuksessa. Myös valitut analyysimenetelmät oli hyväksi havaittu monessa aikaisemmassa vapaa-ajan käyttöä rajoittavien tekijöiden tutkimuksessa

Kyselylomaketta laadittaessa luotettavuutta pyrittiin parantamaan pohtimalla ympäristökuntien liikunnan harrastamiseen Porissa liittyviä tekijöitä ja rajoitteiden luonnetta juuri tässä perusjoukossa. Kyselylomakkeessa pyrittiin käyttämään myös runsaasti avoimia kysymyksiä, joihin vastaajat saivat vapaasti selittää vastauksensa. Ryväsotanta todettiin erittäin onnistuneeksi ja sillä saatiin erittäin hyvin esille aluekohtaisia eroja. Aineisto pyrittiin myös keräämään ajankohtana, jolloin esimerkiksi koululaisten lomat tai sää eivät olleet aineiston keruun kannalta rajoittavia tekijöitä.

Yllä mainittujen analyysimenetelmien lisäksi rajoitteiden ulottuvuuksia selvittävän mittarin luotettavuutta tarkasteltiin Cronbachin alfa-kertoimen avulla, jolla mitataan nimenomaan mittarin konsistenssia eli yhtenäisyyttä. Cronbachin alfa -kerroin lasketaan muuttujien välisten keskimääräisten korrelaatioiden ja väittämien lukumäärän perusteella. Mitä suurempi alfan arvo on, sitä yhtenäisempi mittarin voidaan katsoa olevan. (Yhteiskuntatieteellinen tietarkisto 2005b) Alfakertoimen oletetaan olevan vähintään suurempi kuin .60 (Valli 2001, 95), joten tässä tutkimuksessa alfan arvojen ollessa .69 -.74 mittarin voidaan sanoa olevan luotettava.

4. TULOKSET

Tässä luvussa esitellään kyselylomakkeen avulla saadut tutkimustulokset aiheesta. Ensimmäiseksi keskitytään siihen, miten lapsiperheet harrastivat liikuntaa Porissa eli esitellään lapsiperheiden liikunnan harrastamisaktiivisuudesta ja -tavasta saadut tulokset. Tämän jälkeen siirrytään esittelemään rajoitteita koskevia tuloksia. Ensimmäisenä perehdytään yksittäisiin rajoitteisiin, jonka jälkeen käsitellään pääkomponenttianalyysin tuloksia. Viimeiseksi esitellään vielä jatkoanalyysi. Jatkoanalyysi selvittää, miten eri asuinalueilla asuvat ja harrastamisaktiivisuudeltaan erilaiset lapsiperheet sijoittuivat eri komponenttien suhteen.

4.1. Miten ympäristökuntien lapsiperheet harrastivat liikuntaa Porissa?

Tässä tulososion osassa esitellään kyselylomakkeen ensimmäisestä kysymysosiosta saadut tulokset. Tulosten tarkastelussa keskitytään lapsiperheiden liikunnan harrastamisaktiivisuuteen sekä lapsiperheiden kaupungissa harrastamiin liikuntamuotoihin. Osiossa esitellään myös lapsiperheiden käyttämät liikuntapaikat sekä liikuntaseura, kenen kanssa lapsiperheet Porissa liikkuvat. Osiossa tutustutaan myös lapsiperheiden syihin käydä Porissa harrastamassa liikuntaa.

4.1.1. Harrastamisaktiivisuus

Tässä tutkimuksessa tulokset osoittivat (taulukko 1), että vajaa puolet Porin ympäristökuntien lapsiperheistä, sekä perheiden lapsista että aikuisista, olivat aktiivisia Porin liikuntapalvelujen käyttäjiä eli olivat

käyneet kaupungissa vähintään kerran kuukaudessa harrastamassa liikuntaa viimeksi kuluvan vuoden aikana. Viikoittain Porissa harrastamassa liikuntaa kävi noin kolmannes kaikista ympäristökuntien lapsista ja noin neljännes aikuisista. Jopa vajaa neljännes kaikista ympäristökuntien lapsista kävi kaupungissa harrastamassa liikuntaa 2-5 kertaa viikossa. Hieman yli puolet ympäristökuntien lapsiperheistä kävi Porissa liikunnan vuoksi joko harvoin eli muutaman kerran vuodessa tai eivät ollenkaan viimeksi kuluvan vuoden aikana. Aikuisista suurempi osuus kuin lapsista ei käynyt Porissa ollenkaan harrastamassa liikuntaa. Ympäristökuntien lapset siis kävivät kaupungissa selvästi aktiivisemmin kuin ympäristökuntien aikuiset.

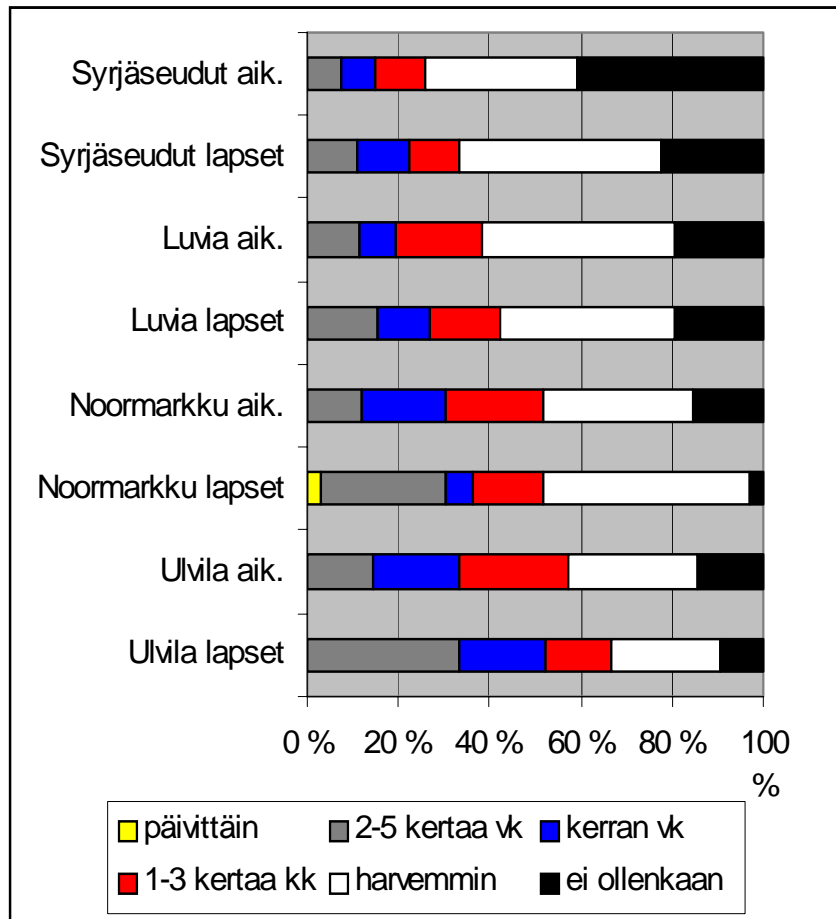
TAULUKKO 1. Ympäristökuntien aikuisten ja lasten liikunnan harrastamisaktiivisuus Porissa viimeksi kuluneen vuoden aikana (%)

Harrastamisaktiivisuus	Aikuiset	Lapset
Päivittäin	-	1
2-5 kertaa viikossa	11	22
Kerran viikossa	13	11
1-3 kertaa kuukaudessa	19	14
Harvemmin	35	39
Ei ollenkaan	22	13
Total	100 % n= 107 m=4.44	100 % n=107 m=4.08

Kysymyksen tarkka sanamuoto oli: "Kuinka usein perheenne aikuiset ja 4-17 -vuotiaat lapset ovat käyneet Porin kaupungin alueella harrastamassa liikuntaa viimeiseksi kuluneen vuoden aikana?" Vastausvaihtoehdot olivat: 1 =päivittäin, 2 =2-5 kertaa viikossa, "3 =noin kerran viikossa, 4= 1-3 kertaa kuukaudessa, 5 =harvemmin, ehkä muutaman kerran vuodessa ja 6= eivät käy ollenkaan.

Tutkimuksen kohteena olevien neljän eri alueen välillä voidaan sanoa löytyneen eroja liikunnan harrastamisaktiivisuudessa viimeksi kuluvan vuoden aikana Porissa (kuvio 4). Eroja lasten liikunnan harrastamisessa löytyi varsinkin 2-5 kertaa viikossa harrastettavan liikunnan määrässä eri alueiden välillä. Ulvilalaiset (28400 Ulvila) lapset ovat selvästi aktiivisimpia liikunnan harrastajia

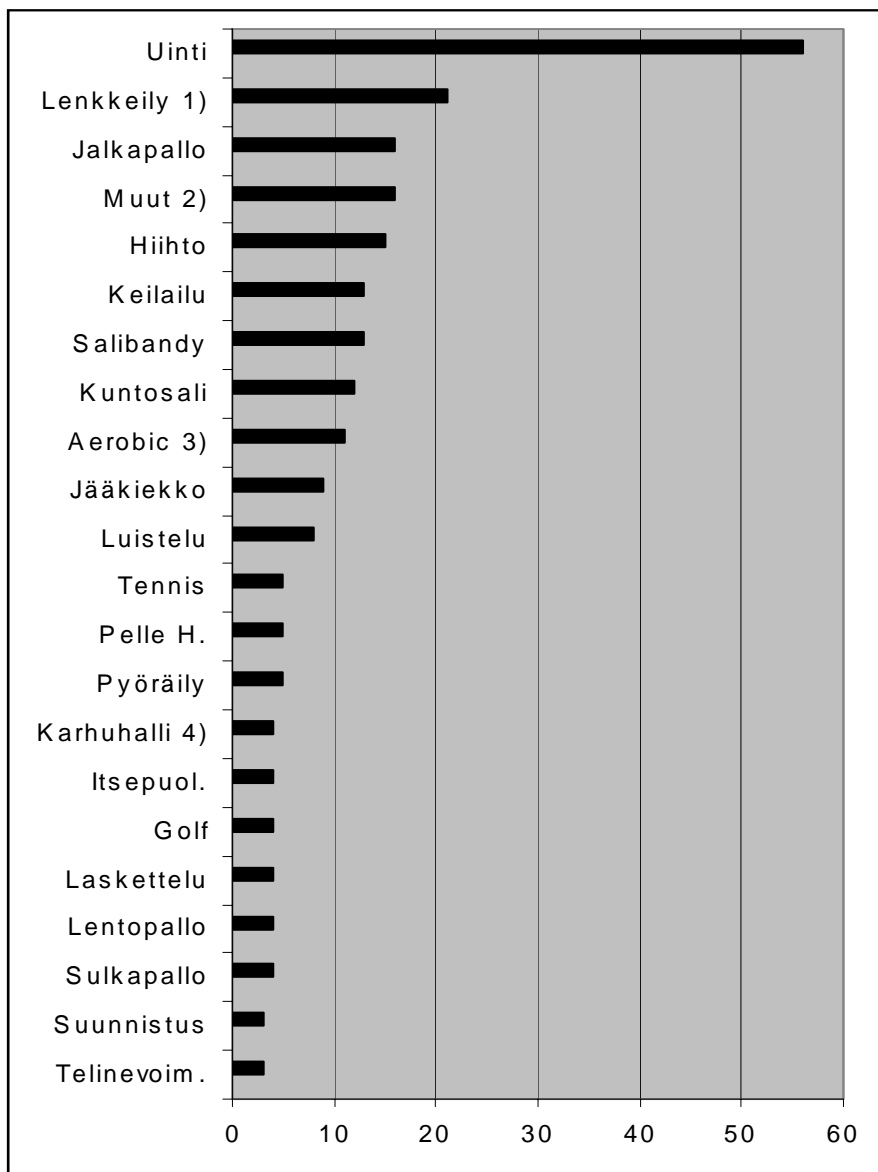
Porissa ja jopa reilu puolet heistä kävi kaupungissa vähintään kerran viikossa harrastamassa liikuntaa. Myös noormarkkulaiset (29600 Noormarkku) lapset harrastivat Porissa liikuntaa aktiivisesti. Syrjäseutujen lapsista reilu viidennes kävi Porissa harrastamassa liikuntaa vähintään kerran viikossa. Vähiten liikuntaa Porissa harrastivat syrjäseutujen aikuiset. Heistä ainoastaan neljäsosa kävi kaupungissa vähintään kerran kuukaudessa. Lapsiperheiden etäisyys ja saavutettavuus suhteessa Porin liikuntapaikkoihin olivat selvästi verrannollisia käyntien määrään.

KUVIO 4. Ympäristökuntien aikuisten ja lasten liikunnan harrastamisaktiivisuus Porissa alueittain viimeksi kuluneen vuoden aikana (%)

4.1.2. Liikuntamuodot

Kuviossa 5 kuvataan liikuntamuotoja, joita ympäristökuntien lapsiperheet kävivät harrastamassa Porissa viimeksi kuluvan vuoden aikana. Uinti oli selvästi suosituin liikuntamuoto ympäristökuntien lapsiperheiden keskuudessa. Kysyttäessä tärkeintä liikuntamuotoa, uinti oli tärkein kaupungissa harrastettava liikuntamuoto 32.3 prosentille kaupungissa liikuntaa harrastavista lapsiperheistä.

KUVIO 5. Ympäristökuntien lapsiperheiden Porissa harrastamat liikuntamuodot viimeksi kuluneen vuoden aikana (n=235)

- 1) Kävelylenkkeily
- 2) Muut: kirkkovenesoutu, kuntoliikunta, yleisurheilu, ratsastus, pesäpallo, jääpallo, kaukalopallo, kalastus, skeittailu, ammunta ja puulaaki
- 3) Aerobic ja tanssi
- 4) Karhuhallin lasten liikuntatapahtumat

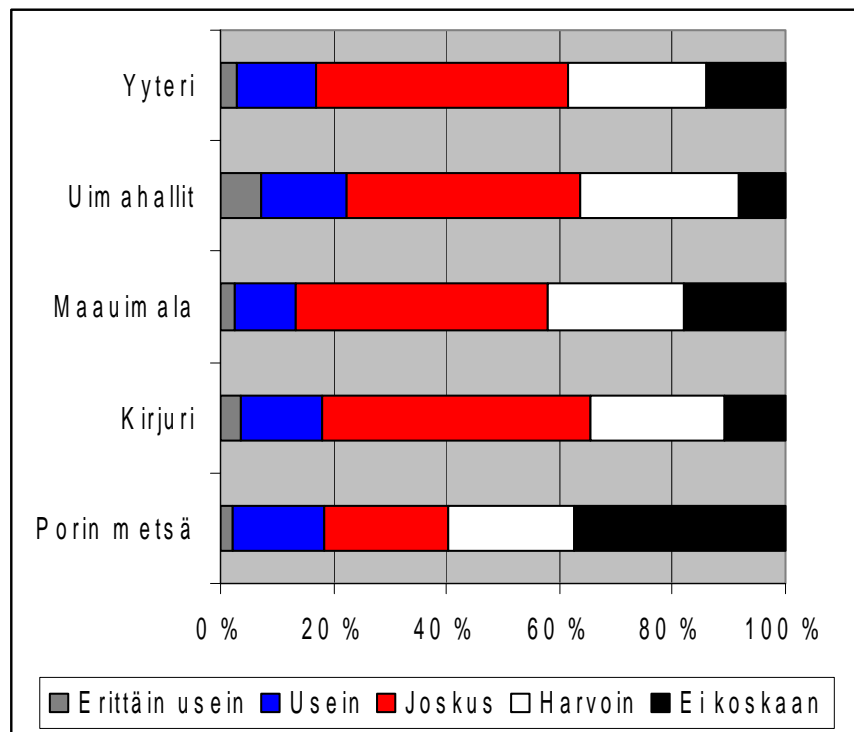
Uinnin lisäksi myös perinteiset kävelylenkkeily sekä hiihto olivat suosittuja liikuntamuotoja. Palloilulajeista jalkapallo oli suosituin kaupungissa harrastettava palloilulaji. Toiseksi suosituimpia palloilulajeja olivat salibandy sekä keilailu. Ympäristökuntien lapsiperheet kävivät Porissa vain vähäisessä määrin luistelemassa ja pelaamassa jääkiekkoa. Samoin laskettelu sai vain vähän mainintoja, vaikka kaupungista löytyy lajin harrastamiseen hyvät mahdollisuudet.

Liikuntamuotojen harrastamisessa löytyi selvästi aluekohtaisia eroja. Uinti oli Porissa tärkein liikuntamuoto yli kolmasosalle sekä (38,7%) Noormarkussa (29600 Noormarkku) asuvista että (36,4 %) Luvialla (29100 Luvia) asuvista lapsiperheistä. Myös syrjäseuduilta käytiin kaupungissa varsin aktiivisesti uimassa ja uinti olikin selvästi tärkein liikuntamuoto Porissa melkein puolelle (45,0 %) ympäristökuntien lapsiperheistä. Ulvilalaisille (28400 Ulvila) lapsiperheille taas kävelylenkkeily ja jalkapallo olivat tärkeimpiä Porissa harrastettavia liikuntamuotoja ja uinnin merkittävyys liikuntamuotona oli vähäisempi kuin muiden alueiden lapsiperheillä.

Kysyttäessä ympäristökuntien lapsiperheiltä, mitä liikuntamuotoja he haluaisivat tulevaisuudessa Porissa harrastaa, uinnin suosittuus tuli jälleen voimakkaasti esille. Monet ympäristökuntien lapsiperheistä haluaisivat lisätä uinnin harrastamista kaupungissa ja toivoivat kovasti uutta uimahallia. Toiseksi eniten mainintoja saivat aerobic ja kuntosalilla käynti sekä yllättäen keilailu. Monet ympäristökuntien lapsiperheet haluaisivat kokeilla tulevaisuudessa myös golfin pelaamista, koska heidän mielestään Porissa on lajin harrastamiseen erittäin hyvät mahdollisuudet. Joukkuelajeista salibandy sai lapsiperheiltä eniten yksittäisiä mainintoja.

4.1.3. Liikuntapaikat ja -seura

Kysyttäessä lapsiperheiltä, missä porilaisissa liikuntapaikoissa he kävivät harrastamassa liikuntaa, tulokset olivat hyvin samansuuntaisia lapsiperheiden harrastamien liikuntamuotojen kanssa. Ne liikuntapaikat, joissa kuvion 5 mukaisia liikuntamuotoja on mahdollista harrastaa, osoittautuivat myös suosituimmiksi liikuntapaikoiksi (kuviot 5 ja 6). Ympäristökuntien lapsiperheet kävivät keskimääräisesti eniten uimahalleissa, Kirjurinluodolla ja Yyterissä. Lapsiperheet, jotka kävivät Porissa liikunnan vuoksi erittäin usein tai usein kävivät kuitenkin eniten uimahalleissa, toiseksi eniten yllättäen Porin metsässä sekä kolmanneksi eniten Kirjurinluodolla ja Yyterissä.

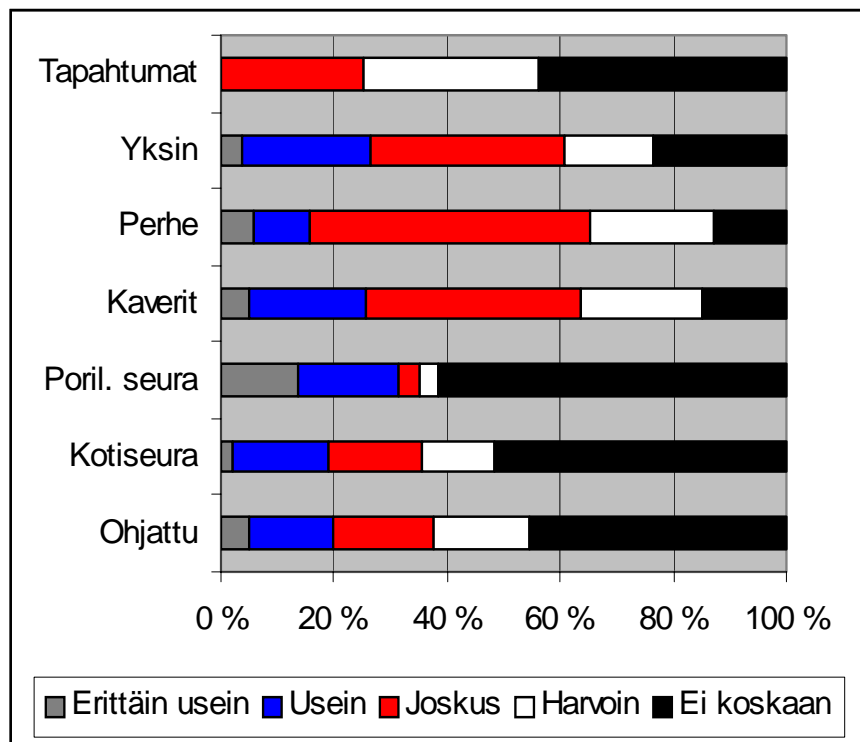

KUVIO 6. Porissa liikuntaa harrastavien ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamisaktiivisuus kaupungin suosituimmilla liikuntapaikoilla viimeksi kuluneen vuoden aikana (%)

Urheilutalo ja Karjuhalli eivät ole saavuttaneet suurta suosiota ympäristökuntien lapsiperheiden keskuudessa. Luistelupaikat kuten iso tekojää tai jäähalli eivät myöskään osoittautuneet keskeisiksi ympäristökuntien lapsiperheiden liikuntapaikoiksi Porissa. Yksityisiä

liikuntasaleja käytettiin hieman enemmän eli vajaa kolmannes lapsiperheistä kävi usein tai joskus yksityisillä liikuntasaleilla harrastamassa liikuntaa. Yksityisistä liikuntasaleista Porihalli nousi ympäristökuntien lapsiperheiden keskuudessa selvästi ykköseksi.

Hiihtoladuista ylivoimaisesti ykköseksi nousivat Porin metsän alueen ladut, jotka muutenkin saivat lapsiperheiltä kiitosta hyvästä kunnosta. Muut ladut eivät kiinnostaneet ympäristökuntien lapsiperheitä. Koulusaleista mikään tietty sali ei noussut suosituimmuudessa yli muiden vaan kymmenisen koulusalia sai lapsiperheiltä mainintoja tasaisesti. Pallokentistä UK:n kenttä, Kartanon kenttä ja Musan kenttä saivat lapsiperheiltä eniten mainintoja, mutta lapsiperheet käyttivät myös monia muita kaupungin pallokenttiä. Jalkapallokentät saivat kuitenkin useasti moitteita huonosta kunnosta ja monien toiveet koskivat tekonurmikenttää.

KUVIO 7. Porissa liikuntaa harrastavien ympäristökuntien lapsiperheiden liikuntaseura viimeksi kuluneen vuoden aikana (%)

Ympäristökuntien lapsiperheet kävivät Porissa harrastamassa liikuntaa urheiluseurassa useammin kuin kenenkään muun kanssa viimeksi kuluvan vuoden aikana. Porilaisessa urheiluseurassa kävi liikkumassa erittäin aktiivisesti jopa kolmannes niistä lapsiperheistä, jotka harrastavat liikuntaa kaupungissa (kuvio 7). Eniten mainintoja urheiluseuroista saivat Porin Pyrintö, Porin Ässät, Porin Naisvoimistelijat sekä Musan Salama ja Porin Palloilijat. Näissä urheiluseuroissa liikuntaa harrastavista ympäristökuntalaisista selvä enemmistö oli ympäristökuntien lapsiperheiden lapsia eikä aikuisia. Myös kotikunnan urheiluseuran kanssa Porissa kävi joko erittäin usein tai usein yli vajaa viidennes niistä lapsiperheistä, jotka kävivät kaupungissa harrastamassa liikuntaa.

Lapsiperheet kävivät kaupungissa keskimääräisesti eniten harrastamassa liikuntaa kaveriseurassa, oman perheen kesken tai yksin. Lapsiperheiden osanotto järjestettyihin liikuntatapahtumiin vaikutti kuitenkin melko alhaiselta. Vain runsas puolet ympäristökuntien lapsiperheistä, jotka kävivät kaupungissa liikunnan harrastamisen vuoksi, ottivat osaa järjestettyihin liikuntatapahtumiin joko joskus tai harvoin eli vajaa puolet liikuntaa harrastavista lapsiperheistä eivät ottaneet ollenkaan osaa liikuntatapahtumiin. Monet lapsiperheet kuitenkin ilmaisivat kiinnostuksensa Karhuhallissa järjestettäviä lapsiperheiden liikuntatapahtumia kohtaan.

Syrjäseuduilta kaupungissa käytiin harrastamassa liikuntaa useimmin Kirjurinluodolla sekä uimahalleissa (liite 1). Ulvilalaiset (28400 Ulvila) lapsiperheet suosivat Kirjurinluotoa, Yyteriä, maauimalaa ja Porin metsää. Noormarkkulaiset (29600 Noormarkku) olivat aktiivisimpia uimahallien käyttäjiä. Huomattavaa on, että syrjäseuduilta käytiin yhtä usein kuin lähempää Poria uimahalleissa, maauimalassa, Kirjurinluodolla ja Yyterissä. Lähempänä asuvat lapsiperheet käyttivät kaupungin liikuntapaikoista enemmän hiihtolatuja ja pallokenttiä kuin kauempana asuvat.

Aluekohtaisia eroja tarkastellessa (liite 2) varsinkin ulvilalaiset (28400 Ulvila) lapsiperheet ottivat osaa porilaisten urheiluseurojen toimintaan huomattavasti useammin kuin muiden

alueiden lapsiperheet. Huomattavaa oli myös se, että noormarkkulaiset (29600 Noormarkku) lapsiperheet kävivät kaupungissa oman kunnan urheiluseuran kanssa selvästi useammin kuin muiden alueiden lapsiperheet. Syrjäseuduilta ja Luvialta ei niinkään käyty Porissa harrastamassa liikuntaa urheiluseuratoiminnan vuoksi vaan perheen kesken tai kaveriseurassa.

TAULUKKO 2. Pääkomponenttianalyysi aikuisten ja lasten liikuntaseurasta ja -paikoista Porissa

Liikuntapaikat ja -seura	Lasten liikunnan harrastaminen urheiluseuroissa	Koko perheen yhteinen liikunnan harrastaminen	Aikuisten oma liikunnan harrastaminen
Porilainen seura	,812		
Lasten osallistuminen	,780		
Urheilutalo	,748		
Pallokenttä	,741		
Karhuhalli	,647		
Iso tekojää	,616		
Porin metsä	,613		
Koulusali	,529		
Hiihtolatu	,497		
Jäähalli	,492		
Yyteri		,767	
Maaumala		,717	
Uimahalli		,664	
Slalomrinne		,655	
Kirjurinluoto		,610	
Liikuntatapahtumat		,537	
Keilahalli		,478	
Oma perhe		,467	
Kuntosali			,748
Yksin			,724
Aikuisten osallistuminen			,638
Kaveriseura			,636
Yksityinen sali			,540
Ominaisarvo	4.9.	4.0	2.9
Selitysosuus	19.8	15.9	11.5
Kumulatiivinen selitysosuus	19.8	35.6	47.1

Pääkomponenttianalyysin avulla liikuntapaikoista ja -seurasta muodostettiin vielä kolme komponenttia, joiden ominaisarvot vaihtelivat 4.9 ja 2.9 välillä ja selitysosuus vaihteli 19.0 prosentista 11.5

prosenttiin. Koko analyysin selitysosuus oli 47.1 prosenttia. Kolmen komponentin ratkaisu toi kuitenkin esiin lapsiperheiden liikunnan harrastamisen kolme ulottuvuutta erittäin kuvaavasti, vaikka selitysosuus jäikin suhteellisen pieneksi. Taulukossa 2 olevan pääkomponenttianalyysin tulokset osoittavat lasten ja aikuisten liikunnan harrastamisen sekä liikuntaseuran ja liikuntapaikkojen nivoutuvan kiinteästi yhteen. Pääkomponenttianalyysin mukaan ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamisessa Porissa on selvästi erotettavissa kolme erilaista ulottuvuutta. Komponentit voidaan nimetä seuraavasti: (1) lasten liikunnan harrastaminen porilaisissa urheiluseuroissa, (2) koko perheen ja koko seutukunnan yhteinen liikunnan harrastaminen kaupungin suosituimmilla liikuntapaikoilla ja (3) aikuisten oma liikunnan harrastaminen kuntosaleilla.

Ensimmäiselle komponentille positiivisesti latautuivat erityisesti muuttajat, jotka liittyivät porilaiseen urheiluseuraan, lasten osallistumiseen ja seuraaviin liikuntapaikkoihin: urheilutalo, pallokentät, Karjuhalli, iso tekojää, Porin metsä ja koulusalit. Näin ollen syntyneen komponentin avulla voidaan tulkita lasten liikunnan harrastamisen Porissa olevan urheiluseurapainotteista ja tapahtuvan kyseisillä liikuntapaikoilla. Toiselle komponentille latautuivat positiivisesti muuttajat, jotka liittyivät suosituimpiin virkistysalueisiin kuten Yyteriin ja Kirjurinluotoon sekä uimahalliin, maauimalaan, keilahalliin, liikuntatapahtumiin ja liikunnan harrastamiseen oman perheen kesken. Näin ollen komponentin avulla voidaan tulkita oman perheen kesken harrastettavan liikuntaa kyseisissä liikuntapaikoissa. Kolmannelle komponentille latautuivat positiivisesti muuttajat, jotka liittyivät aikuisten liikunnan harrastamiseen yksin tai kaveriseurassa. Liikuntapaikkoina tällöin ovat pääasiassa kuntosalit. Komponentin avulla voidaan siis tulkita aikuisten oma liikunnan harrastaminen Porissa painottuvan kuntosaleilla käymiseen yksin tai kavereiden kanssa.

Kolmelle muodostuneelle komponentille muodostettiin vielä summamuuttajat kullekin komponentille latautuneista muuttujista. Näiden summamuuttujien keskiarvoja vertailtiin lapsiperheiden asuinalueiden keskiarvojen kanssa. Lasten liikunnan harrastaminen

porilaisissa urheiluseuroissa oli erittäin merkittävää lähellä kaupunkia asuville, erityisesti ulvilalaisille (28400 Ulvila), lapsiperheille (liite 3). Koko perheen yhteisen liikunnan harrastamisen suosituimmilla virkistysalueilla, uimapaikoilla ja liikuntatapahtumissa kokivat merkittäväksi yhtäläillä niin syrjäseutujen kuin lähialueiden eli koko seutukunnan lapsiperheet. Aikuisten oman liikunnan harrastamisen kokivat taas tärkeimmäksi lähellä Poria, erityisesti Ulvilassa (28400 Ulvila) ja Noormarkussa (29600 Noormarkku), asuvat lapsiperheet.

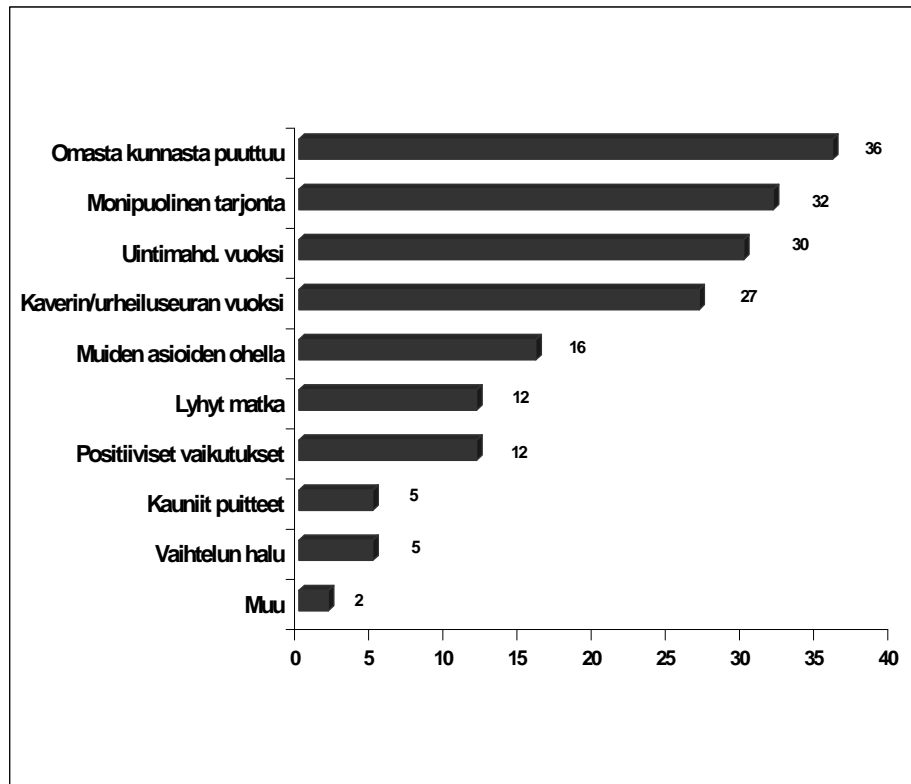
4.1.4. Syyt liikunnan harrastamiseksi Porissa

Merkittävin syy siihen, miksi nämä lapsiperheet kävivät Porissa harrastamassa liikuntaa, oli selvästi se, että tarvittavat harrastusmahdollisuudet, varsinkin uintimahdollisuudet, puuttuivat lapsiperheiden omalta asuinalueelta (kuvio 8). Monen lapsiperheen toive olikin saada kaupunkiin uusi uimahalli, joka varmasti osaltaan lisäisi myös lapsiperheiden liikunnan harrastamista kaupungissa. Useita mainintoja syiksi Porissa käymiseen saivat uintimahdollisuuksien puuttumisen lisäksi keila- tai tennishallin puuttuminen omalta asuinalueelta.

Ympäristökuntien lapsiperheet arvostivat huomattavasti kaupungin tarjoamia lukuisia eri vaihtoehtoja liikunnan harrastamiseksi. Selvästi esiin tuli myös se, että lapsiperheet kävivät kaupungissa useasti myös vireän urheiluseuratoiminnan vuoksi. Kiitosta sai varsinkin urheiluseurojen monipuolinen lajivalikoima ja mahdollisuus valita monista kiinnostavista liikuntamuodoista. Ympäristökuntien lapsiperheet kiittelivät myös laadukasta ohjaustoimintaa.

Monet ympäristökuntien lapsiperheet kävivät Porissa harrastamassa liikuntaa myös liikunnan positiivisten vaikutusten vuoksi. Moni liikkui mielenvirkistyksekseen, kohottaakseen kuntoaan tai siksi, että halusi viettää perheen kesken aikaa yhdessä. Monien lapsiperheiden mielestä liikunnan harrastaminen Porissa oli yksinkertaisesti hauskaa. Liikunnan harrastaminen toi myös lapsiperheille vaihtelua arkeen.

Kirjurinluoto ja Yyteri paikkoina vetivät ympäristökuntalaisia liikkumaan kaupunkiin. Kirjurinluoto on paikkana niin ihana ja Yyterissä on niin mahtavat maisemat, vastasi moni syyksi tulla Poriin.

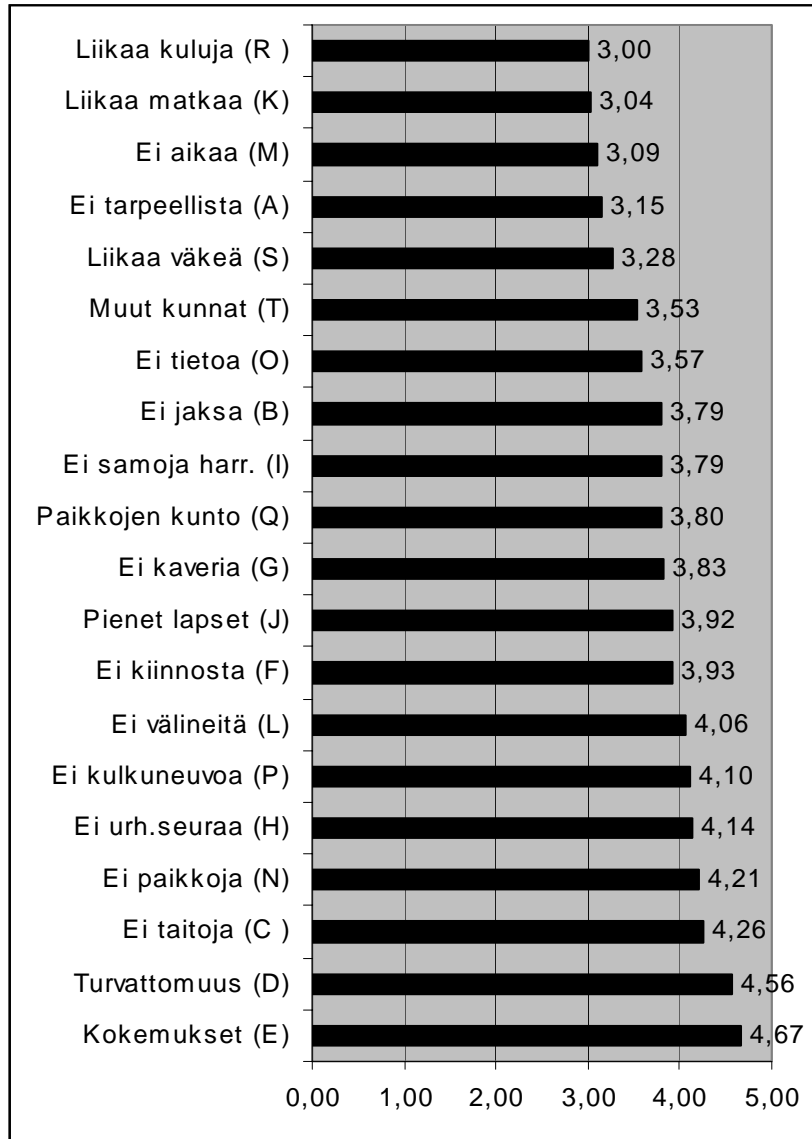
KUVIO 8. Porissa liikuntaa harrastavien ympäristökuntien lapsiperheiden syyt liikunnan harrastamiseksi kaupungissa (n=177)

4.2. Liikunnan harrastamista rajoittavat yksittäiset tekijät

Edellisessä luvussa esiteltiin siis syitä, miksi lapsiperheet kävivät Porissa harrastamassa liikuntaa, mutta tässä tulosten toisessa osiossa tarkastellaan kolikon kääntöpuolta eli sitä, mitkä yksittäiset tekijät rajoittivat ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamista kaupungissa. Kuviossa 9 on laskettuna yhteen jokaisen kahdenkymmenen väittämän Likertin –asteikot keskiarvot, jotka koskevat seuraavia yksilöiden sisäisiä -, välisiä - ja rakenteellisia rajoitteita. Näiden väittämien avulla lapsiperheiltä siis kysyttiin, mikä rajoitti heidän liikunnan harrastamistaan Porissa:

- A. Emme koe tarpeelliseksi lähteä oman asuinympäristön ulkopuolelle liikunnan harrastamiseksi
- B. Emme jaksakaan lähteä Poriin harrastamaan liikuntaa väsymyksen vuoksi
- C. Sopivat taidot tai kyvyt liikunnan harrastamiseksi puuttuvat
- D. Liikunnan harrastaminen Porissa tuntuu turvattomalta
- E. Emme halua lähteä Poriin harrastamaan liikuntaa aiempien huonojen kokemusten vuoksi
- F. Olemme kiinnostuneita muista asioista kuin liikunnan harrastamisesta vapaa-ajallamme
- G. Harrastuskaverin puute rajoittaa liikunnan harrastamista Porissa
- H. Emme ole löytäneet Porista sopivaa urheiluseuraa tai ohjattua ryhmää
- I. Perheemme ei ole kiinnostunut samoista liikunnallisista harrastuksista
- J. Pienet lapset rajoittavat perheen liikunnan harrastamista
- K. Porin liikuntapaikoille on liian pitkä matka
- L. Sopivat välineet puuttuvat liikunnan harrastamiseksi Porissa
- M. Liikunnan harrastamiseen Porissa ei löydy aikaa
- N. Porissa ei ole omille harrastuksille sopivia liikuntapaikkoja
- O. Emme tiedä tarpeeksi Porin liikuntamahdollisuuksista
- P. Poriin lähtemiseksi ei ole tarvittaessa sopivaa kulkuneuvoa
- Q. Porin liikuntapaikat ovat huonossa kunnossa
- R. Lähtemisestä Poriin koituu liikaa kuluja

- S. Liika väkimäärä Porin liikuntapaikoilla häiritsee liikunnan harrastamista
- T. Muissa oman kotikuntani ympäristökunnissa kuin Porissa on paremmat mahdollisuudet omalle liikunnan harrastamiselle

KUVIO 9. Ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamista rajoittavien yksittäisten tekijöiden Likertin -asteikon keskiarvot (pienin arvo rajoittaa liikunnan harrastamista eniten)

Kysymyksen tarkka muoto oli: "Mitkä tekijät rajoittavat perheenjäsentenne liikunnan harrastamista Porissa?" Rengasta numero, joka kuvaa parhaiten mielipidettäsi: 1= täysin samaa mieltä, 2= osittain samaa mieltä, 3= ei samaa eikä eri mieltä, 4= osittain eri mieltä, 5= täysin eri mieltä.

4.2.1. Mitkä yksittäiset tekijät koettiin rajoitteina?

Ympäristökuntien lapsiperheet kokivat liikunnan harrastamistaan Porissa rajoittavan yksittäisistä rajoitteista eniten ajan puutteen ja liiallisten kulujen (kuvio 9). Tutkimuksessa esiin tulleiden liikunnan harrastamista rajoittavien tekijöiden voidaan sanoa olevan juuri tutkittavalle ikäluokalle ja lapsiperheille tyypillisiä rajoitteita. Liikuntagallupin 1997 - 98 mukaan ajan ja rahan puute ovatkin keskimääräistä useammin nuorten aikuisten liikunnan harrastamista rajoittavia tekijöitä (Viitanen 1998). Aikaan ja rahaan liittyvät rajoitteet ovat myös laajimmin ja voimakkaimmin vapaa-ajan käyttöä rajoittavien tekijöiden tutkimuksessa esiin tulleet rajoitteet, jotka estävät vapaa-ajan päämäärien ja tasapainoisen elämän saavuttamista (Jackson 2005, 5).

Suomalaiset tutkimukset liikunnan harrastamisen rajoitteista (Liikuntagallup 1997-98; Neuvonen ym. 2004) ovat tulleet samaan tulokseen kuin tässäkin tutkimuksessa eli siihen, että ajan puute oli erittäin keskeinen suomalaisten liikunnan harrastamista rajoittava tekijä. Myös Yhdysvalloissa monet tukijat (Thapa ym., 2001; Pennington-Gray ja Kerstetter, 2002; Kerstetter ym., 2002; Nyuapane ym., 2004) ovat myös tutkimuksissaan päässeet samansuuntaisiin tuloksiin. Tässä tutkimuksessa esiin tulleet liikunnan harrastamista rajoittavat yksittäiset tekijät noudattavat siis vahvasti aikaisempien tutkimusten tuloksia.

Aikaan liittyvät rajoitteet tulivat tässä tutkimuksessa esille monessa eri muodossa. Liikunnan harrastamista rajoitti lapsiperheiden sekä erityisesti yksinhuoltajien mielestä ajallisesti se, että eri-ikäisille lapsille sekä lapsille ja aikuisille ei ole järjestetty tarpeeksi harrastusmahdollisuuksia samanaikaisesti. Monet lapsiperheet kokivat myös, että liikuntaharrastukset ovat heille iltaisin liian aikaisin, jotta he ehtisivät töistä päästyään harrastamaan. Lapsiperheet toivoivat pidennettyjä aukioloaikoja arkisin, viikonloppuisin lisää aukioloaikoja sekä myöhäisempiä aikoja ohjatulle toiminnalle. Harrastusaikojen

laajentaminen ja samanaikainen toiminta eri-ikäisille voisivat siis osaltaan vähentää aikaan liittyviä rajoitteita ja aikapulaa, jotta lapsiperheet saisivat järjestettyä aikaa eli ylitettyä rajoitteensa.

Myös harrastamisen kalleuteen liittyvät rajoitteet tulivat esiin eri muodoissa. Liiallisiin kuluihin liittyviä rajoitteita lapsiperheet kokivat erityisesti muodostuvan lasten kuljettamisesta harrastuksiin autolla, liian kalliista bussilipuista ja käyntimaksuista. Lapsiperheet toivoivat isommille perheille yhteisiä edullisempia perhelippuja ja hintaporrastusta käyntimaksuihin, joka osaltaan voisi auttaa rajoitteiden ylittämässä. Rajoitteissa korostui myös se, että lapsiperheet kokivat Poriin olevan liian pitkä matka tai heille ei yksinkertaisesti ollut tarpeellista lähteä oman asuin ympäristön ulkopuolelle liikunnan harrastamiseksi. Eräs lapsiperheen äiti vastasi kyselyssä, että heidän ei tarvitse käydä Porissa harrastamassa liikuntaa, koska omalta alueelta löytyy heille sopivia harrastuksia. Monet haluavat siis hakea liikuntamahdollisuutensa läheltä asuin ympäristöön ja haluaisivat omalle asuinalueelleen lisää liikuntapalveluja kuten esimerkiksi ohjaajia vuokra-periaatteella vetämään toimintaa. Toisaalta lapsiperheet kokivat liikunnan harrastamista kaupungissa rajoittavan sen, että muissa ympäristökunnissa kuin Porissa on liikunnan harrastamiseksi paremmat mahdollisuudet. Tässä yhteydessä mainittiin useasti Rauman uimahalli.

Tutkimuksessa tuli myös esille, että lapsiperheet toivoivat liikuntarajoitteisille, sekä lapsille että aikuisille, lisää harrastusmahdollisuuksia ja mahdollisuutta päästä mukaan toimintaan. Tarve erityisliikunnan järjestämiseksi on siis erittäin ilmeinen. Lapsiperheet kokivat silti tiedon puutteen rajoittavan osaksi liikunnan harrastamistaan ja toivoivat, että kaikista liikuntapalveluista Porissa tiedotettaisiin ympäristökuntiin enemmän. Lapsiperheet ovat kyllä tietoisia siitä, että kaupungin harrastustarjonta on laaja, mutta haluaisivat lisää eri liikuntamuotojen esittelyjä ja kokeilutunteja, jolloin olisi mahdollisuus tutustua paremmin näihin tarjolla oleviin palveluihin. Tiedotuksen lisääminen voisi samalla lisätä myös lapsiperheiden kiinnostusta ja tarvetta lähteä Poriin liikkumaan sen sijaan, että he tyytyisivät ainoastaan oman asuinalueensa liikuntapalveluihin.

Ympäristökuntien lapsiperheet pitivät kaupungin liikuntapaikkoja sopivina heidän harrastuksilleen. Lapsiperheet olivat suhteellisen tyytyväisiä Porin liikuntapaikkojen kuntoon, mutta kokivat liikuntaa rajoittavaksi tekijäksi liikuntapaikoilla varsinkin sen, että liikuntapaikoilla oli liikaa väkeä. Lapsiperheet olivat löytäneet varsin hyvin myös porilaisten urheiluseurojen tarjoamat harrastusmahdollisuudet. Vähiten lapsiperheiden liikunnan harrastamista Porissa rajoittivat aikaisemmat huonot kokemukset, turvattomuus sekä se, että tarvittavat taidot tai kyvyt liikunnan harrastamiseksi puuttuivat. Lapsiperheet kokivat oman jaksamisen ja väsymyksen rajoittavan liikunnan harrastamista jonkin verran, mutta eivät kuitenkaan yhtä merkittävästi kuin monien rakenteellisten rajoitteiden. Ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamattomuus Porissa ei siis ole kiinni yhtä paljon sisäisistä kuin ulkoisista tekijöistä.

4.2.2. Asuinaluekohtaiset sekä harrastamisaktiivisuuteen liittyvät yksittäiset rajoittavat tekijät

Ulvilassa (28400 Ulvila) asuvat lapsiperheet kokivat vähiten rajoitteita liikunnan harrastamisessaan Porissa suhteessa muiden alueiden lapsiperheisiin (taulukko 3). Ulvilasta (28400 Ulvila) kaupunkiin jaksettiin lähteä liikkumaan helpommin kuin muilta alueilta eivätkä liian pitkä matka tai kulkuneuvon puute olleet yhtä rajoittavia tekijöitä kuin muiden alueiden lapsiperheillä. Myös urheiluseura sekä omille harrastuksille sopiva liikuntapaikka, löytyi helposti. Myöskään ajanpuute tai liialliset kulut eivät rajoittaneet käymistä kuten muiden asuinalueiden lapsiperheillä. Porissa käyminen liikunnan harrastamiseksi koettiin siis tarpeelliseksi. Noormarkkulaiset (29600 Noormarkku) lapsiperheet ilmoittivat kokevansa rajoitteita liikunnan harrastamisessaan hieman ulvilalaisia (28400 Ulvila) lapsiperheitä enemmän. Heidän liikunnan harrastamistaan rajoitti se, että aina ei ollut käytössä tarvittavaa kulkuneuvoa. Myös noormarkkulaiset (29600 Noormarkku) lapsiperheet

kokivat silti melko tarpeelliseksi käydä harrastamassa liikuntaa kaupungissa.

Luvialaiset (29100 Luvia) lapsiperheet kokivat liikunnan harrastamisessaan samansuuntaisia rajoitteita kuin syrjäseuduilla asuvat lapsiperheet. Luvialaiset (29100 Luvia) lapsiperheet kokivat liikunnan harrastamistaan rajoittavan sen, että heillä ei ole aikaa tai käymisestä koituu liikaa kuluja. Luvialaiset (29100 Luvia) lapsiperheet raportoivat myös kokevansa tarpeettomaksi lähteä Poriin harrastamaan liikuntaa. Syrjäseutujen lapsiperheet kokivat samansuuntaisia rajoitteita kuin luvialaiset (29100 Luvia) ja keskimääräistä selvästi enemmän rajoitteita liikunnan harrastamisessaan kuin muiden alueiden lapsiperheet. Varsinkin liian pitkään matkaan ja siihen, että oman asuin ympäristön ulkopuolelle ei ole tarpeellista lähteä liikunnan harrastamiseksi liittyvät rajoitteet olivat yleisempiä syrjäseutujen lapsiperheillä. Syrjäseuduilta kaupungissa käymistä rajoitti myös muiden alueiden lapsiperheitä enemmän ajan puute ja liialliset kulut.

TAULUKKO 3. Ympäristökuntien lapsiperheiden liikuntaa rajoittavien yksittäisten tekijöiden Likertin -asteikon keskiarvot alueittain sekä Kruskal-Wallis testin arvot

Asuin- alue	Ei tarpeellista lähteä Poriin	Emme jaks lähteä	Liian pitkä matka	Ei aikaa	Liikaa kuluja
Uvila	3,57	4,43	3,67	3,62	3,70
Luvia	2,88	3,80	3,08	2,92	2,79
Noor- markku	3,58	4,00	3,26	3,32	3,26
Syrjä- seudut	2,54	3,00	2,20	2,52	2,32
Asymp. Sig.	.018	.001	.002	.017	.006

Kysymyksen tarkka sanamuoto oli: "Mitkä tekijät rajoittavat perheenjäsentenne liikunnan harrastamista Porissa?". Vastausvaihtoehdot väittämiin olivat 1= täysin samaa mieltä, 2= osittain samaan mieltä, 3= ei samaa eikä eri mieltä, 4= osittain eri mieltä, 5= täysin eri mieltä.

Kruskal-Wallis testin perusteella voidaan sanoa löytyvän tilastollisesti merkittäviä eroja eri alueiden lapsiperheiden kokemien rajoitteiden välillä juuri samojen rajoitteiden kohdalla, jotka rajoittivat eniten kauempana kaupunkia asuvia lapsiperheitä (taulukko 3). Erot eri asuinalueiden lapsiperheiden kokemien rajoitteiden välillä olivat tilastollisesti merkitseviä rajoitteiden liittyessä liian pitkään matkaan Poriin ($p = .002$) ja liiallisiin kuluihin ($p = .006$). Aluekohtaiset erot olivat tilastollisesti erittäin merkittäviä myös oman jaksamisen rajoittaessa Porissa käymistä ($p = .001$). Alueiden välillä merkittäviä eroja löytyi myös, kun kyseessä oli ajan puute ($p = .017$) tai se, kokivatko lapsiperheet tarpeelliseksi lähteä Poriin liikunnan harrastamiseksi ($p = .018$). Näiden rajoitteiden voidaan siis sanoa selittävän erittäin hyvin aluekohtaisia eroja lapsiperheiden liikunnan harrastamisessa Porin kaupungin alueella. Tämän perusteella voidaan siis sanoa eri alueilla asuvien lapsiperheiden kokevan liikunnan harrastamisessaan selvästi erilaisia rajoitteita.

Harrastamisaktiivisuudeltaan erilaisten lapsiperheiden kesken eroja rajoitteiden merkitsevyydessä Likertin -asteikon keskiarvojen avulla löytyi erityisesti rajoitteiden liittyessä siihen, nähdäänkö liikunnan harrastaminen Porissa tarpeelliseksi (taulukko 4). Kruskal-Wallis testi osoitti myös harrastamisaktiivisuudeltaan erilaisten lapsiperheiden välillä löytyneen tilastollisesti merkittäviä eroja rajoitteiden liittyessä ajan puutteeseen ($p = .001$) sekä siihen, että lapsiperheet eivät kokeneet Poriin lähtemistä tarpeelliseksi ($p = .008$). Tarpeettomuus lähteä Poriin harrastamaan liikuntaa rajoitti siis huomattavasti enemmän liikunnan harrastamista niillä, jotka eivät harrastaneet liikuntaa kaupungissa. Tulokset ovat samansuuntaisia aikaisempien tutkimusten (Carroll ja Alexandris, 1997; Gilbert ja Hudson, 2000) kanssa, joissa ei-osallistujia rajoittivat enemmän sisäiset rajoitteet kuin osallistujia. Eroja löytyi rajoitteiden merkittävydessä harrastamisaktiivisuudeltaan erilaisten lapsiperheiden keskuudessa myös rajoitteiden koskiessa ajan puutetta, liian pitkää matkaa sekä kulkuneuvon puutetta.

TAULUKKO 4. Ympäristökuntien lapsiperheiden liikuntaa rajoittavien yksittäisten tekijöiden Likertin –asteikon keskiarvot harrastamisaktiivisuudeltaan erilaisten lapsiperheiden keskuudessa sekä Kruskal-Wallis testin arvot

	Ei tarpeellista lähteä Poriin	Emme jaksakaan lähteä	Liian pitkä matka	Ei aikaa	Liikaa kuluja
Harrastamisaktiivisuus					
2-5 kertaa viikossa	3,89	4,41	3,55	3,77	3,26
Kerran viikossa	3,25	3,91	3,41	3,41	3,25
1-3 kertaa kuukaudessa	3,82	3,75	3,29	3,41	3,30
Harvemmin	3,09	3,73	2,89	2,88	2,87
Ei ollenkaan	1,92	3,31	2,35	2,41	2,57
Asymp. Sig.	.008	.291	.054	.001	.382

Kysymyksen tarkka muoto oli: "Mitkä tekijät rajoittavat perheenjäsenenne liikunnan harrastamista Porissa?" Rengasta numero, joka kuvaa parhaiten mielipidettäsi: 1= täysin samaa mieltä, 2= osittain samaa mieltä, 3= ei samaa eikä eri mieltä, 4= osittain eri mieltä, 5= täysin eri mieltä.

4.2.3. Asuinalue selittävänä tekijänä

Ympäristökuntien lapsiperheet kokivat liikunnan harrastamistaan Porissa rajoittavan siis käymisestä koituvien liiallisten kulujen, ajan puutteen, liian pitkän matkan ja sen, ettei Porissa käymiseksi koettu tarvetta. Eroja rajoitteiden kokemisessa ja rajoitteiden merkittävydessä löytyi erityisesti eri alueilla asuvien lapsiperheiden keskuudessa. Lapsiperheet kokivat liikunnan harrastamisen olevan sitä rajoittuneempaa, mitä kauempana kaupungista he asuivat. Kuitenkaan harrastamisaktiivisuudeltaan erilaisten lapsiperheiden keskuudessa ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä eroja yhtä monen rajoitteen kohdalla, mitä eri asuinalueiden lapsiperheiden kohdalla löytyi. Täten voidaan sanoa aluekohtaisuuden voivan paremmin selittää eroja kuin harrastamisaktiivisuuden.

Tässä tutkimuksessa on siis havaittavissa, että suurin osa liikuntaa rajoittavista tekijöistä oli riippuvaisia lapsiperheiden asuinalueen ja liikuntapalvelujen välisestä etäisyydestä ja saavutettavuudesta. Ei ainoastaan se, että liikuntapaikoille oli liian pitkä matka tai sopivaa kulkuneuvoa ei löytynyt vaan jopa rajoitteet, jotka liittyivät sopivien liikuntapaikkojen olemassaoloon, väkimäärään

liikuntapaikoilla tai paikkojen kuntoon olivat suhteessa lapsiperheiden asuinalueeseen. Mitä vaikeammin saavutettavia liikuntapalvelut ovat, sitä vaivalloisempaa lähteminen on ja sitä enemmän rajoitteita koetaan, oli rajoite mikä hyvänsä. Mitä vaikeammin saavutettavia liikuntapalvelut lapsiperheille ovat, sitä enemmän he raportoivat jopa olevansa kiinnostuneita muista asioista kuin liikunnan harrastamisesta vapaa-ajallaan.

Näin ollen tämän tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että koetut rajoitteet, myös sellaiset rajoitteet, joilla ei ole mitään tekemistä liian pitkän matkan tai sopivan kulkuneuvon löytymisen kanssa, ovat selvästi riippuvaisia etäisyydestä ja liikuntapalvelujen helposta saavutettavuudesta. Näyttäisi siltä, että omat asenteemme muuttuvat negatiivisemmiksi palvelua kohtaan, mitä hankalampi saavutettavuus tai mitä vaivalloisempaa lähteminen mielestämme on. Tämä asenteemme vaikuttaa kokonaisvaltaisesti käyttäytymiseemme ja määrittelee, mitä on mielestämme mielekästä ja kiinnostavaa harrastaa vapaa-ajallamme.

4.3. Rajoittavien tekijöiden ulottuvuudet

Taulukossa 5 esitetään rajoittavien tekijöiden yhteisten ulottuvuuksien etsimisessä käytetyn pääkomponenttianalyysin ratkaisu. Pääkomponenttianalyysin avulla rajoitteista muodostettiin siis kuusi komponenttia, joiden ominaisarvot olivat suurempia kuin 1.0. Tässä tutkimuksessa rajoitteista syntyvien komponenttien ominaisarvot vaihtelivat 3.2 ja 1.5 välillä. Rajoittavia tekijöitä tutkittaessa komponenttien selitysosuus muuttujien sisältämästä vaihtelusta vaihteli 16.2 prosentista 7.3 prosenttiin ja koko analyysin selitysosuus oli 66.7 prosenttia, jota voidaan pitää suhteellisen hyvänä. Kuuden komponentin ratkaisuun päädyttiinkin, koska se antoi luotettavan selitysosuuden verrattuna esimerkiksi kolmen komponentin ratkaisuun, joka olisi tuottanut ainoastaan hieman yli 40 prosentin selitysosuuden.

TAULUKKO 5 Pääkomponenttianalyysi lapsiperheiden liikunnan harrastamista Porissa rajoittavista tekijöistä (varimax-rotatointi)

Rajoitteet	Käytössä olevien resurs-sien puute	Vaivalloi -nen lähtemi-nen	Huono saavu-ttavuus	Kiinnostus	Psykologi -set rajoitteet	Muiden paikkojen prefe-renssi
Ei tietoa	,748					
Ei sopivaa urheiluseuraa	,738					
Välineet puuttuvat	,690					
Ei sopivia paikkoja	,613					
Taidot tai kyvyt puuttuvat	,602					
Kaveri puuttuu	,598					
Liian pitkä matka		,796				
Ei tarpeellista lähteä Poriin		,736				
Emme jaksa lähteä		,558			,454	
Pienet lapset rajoittavat		,529				
Ei aikaa		,507				
Ei kulkuneuvoa			,782			
Liikaa väkeä			,632			
Liikaa kuluja		,482	,586			
Ei samoja harrastuksia				,834		
Muut kiinnostuksen kohteet				,707		
Huonot kokemukset					,799	
Turvattomuus					,743	
Muualla paremmat mahdollisuudet						,804
Paikat huonossa kunnossa						,499
Ominaisarvo	3.2	2.5	2.2	2.0	1.9	1.5
Selitysosuus	16.2	12.4	11.2	10.3	9.3	7.3
Kumulatiivinen selitysosuus	16.2	28.5	39.8	50.0	59.4	66.7
Cronbachin alfa	.70	.69	.69	.74	.72	.74

Ensimmäiselle komponentille latautuivat positiivisesti erityisesti itsessään liikunnan harrastamiseen liittyvät perusrerurssit eli yleisimpien liikunnan harrastamiseen liittyvien resurssien puute. Toisella komponentilla positiivisen latauksen saivat rajoitteet, jotka liittyivät Porissa käymisen hankaluuteen ja vaivalloisuuteen. Kolmas komponentti liittyi Porin liikuntamahdollisuuksien huonoon saavutettavuuteen. Neljäs komponentti taas liittyi kiinnostukseen ja viidennelle komponentille latautuivat positiivisesti psykologiset rajoitteet. Kuudennelle komponentille latautuivat rajoitteet, jotka liittyivät muiden ympäristökuntien liikuntamahdollisuuksien preferenssiin.

4.3.1. Komponenttien tulkinta

Komponenteille voidaan antaa seuraava tulkinta: ensimmäinen komponentti liittyi yleisesti liikunnan harrastamista rajoittaviin tekijöihin. Syynä komponentille positiivisesti latautuneille rajoitteille oli osaksi tiedon puute, koska suurimman latauksen komponentissa sai tiedon puutteeseen liittyvä rajoite. Muita komponentille positiivisesti latautuneita rajoitteita olivat sopivan urheiluseuran, välineiden, liikuntapaikkojen, taitojen tai liikuntakaverin puuttuminen. Näiden rajoitteiden ei kuitenkaan yksinään nähty rajoittavan liikunnan harrastamista, mutta kyseiset rajoitteet yhdessä muodostivat yhden rajoitteiden ulottuvuuden.

Ensimmäiselle komponentille positiivisesti latautuneille rajoitteille oli tyypillistä se, että niitä voidaan kokea sekä harrastettaessa liikuntaa oman asuinalueen lähistössä tai kauempana kotoa eli etäisyys ja saavutettavuus eivät ole rajoitteiden avaintekijöitä. Komponenttiin kuuluvat rajoitteet olivat suurimmaksi osaksi sekä yksilöiden välisiä että rakenteellisia rajoitteita eli ulkoisista tekijöistä ja sosiaalisista suhteista johtuvia rajoitteita. Näin ollen voidaan sanoa ulottuvuuden kuvaavan yleisimpien käytössä olevien resurssien puutetta, joka osaksi johtuu

tietämättömydestä. Sopiva nimitys komponentille katsottiin olevan: käytössä olevien resurssien puute.

Toisella komponentilla positiivisen latauksen saivat rajoitteet, jotka liittyivät liikunnan harrastamisen vaivalloisuuteen ja hankaluuteen Porin kaupungin alueella. Suurimman latauksen komponentissa saivat rajoitteet, jotka liittyivät siihen, että Porissa ei ole tarpeellista käydä liikkumassa ja matka kaupunkiin on liian pitkä. Myös oma jaksaminen ja ajan puute latautuivat positiivisesti tälle komponentille. Nämä ovat siis suurimmaksi osaksi rajoitteita, jotka liittyvät lähtemisen vaivalloisuuteen. Komponentille positiivisesti latautuneet rajoitteet olivat sekä yksilön sisäisiä, -välisiä ja rakenteellisia rajoitteita, eivätkä ne selvästi kuuluneet mihinkään edellä mainituista ryhmistä. Komponentille annettiin nimi: vaivalloinen lähteminen.

Kolmas komponentti liittyi Porin liikuntapaikkojen huonoon saavutettavuuteen ja komponentin kärkimuuttujana oli kulkuneuvon puute. Tämän komponentin rajoitteet liittyivät toiseen komponenttiin, koska lähteminen Poriin liikkumaan on vaivalloista myös johtuen siitä, että käytettävissä ei aina ole sopivaa kulkuneuvoa. Komponentin rajoitteet olivat rakenteellisia rajoitteita. Komponentille annettiin nimi: huono saavutettavuus.

Neljännelle komponentille latautuivat positiivisesti erityisesti rajoitteet, jotka liittyivät kiinnostukseen ja siihen, että tätä kiinnostusta rajoittivat myös muut perheenjäsenet ja perheenjäsenten eriävät kiinnostuksen kohteet. Komponentin sisältönä oli siis oma ja muiden perheen jäsenten kiinnostus eri liikuntaharrastuksia tai kokonaan muita vapaa-ajan harrastuksia kohtaan. Komponentille annettiin nimi: kiinnostus.

Viides komponentti liittyi psykologisiin tekijöihin ja sille annettiin nimi: psykologiset rajoitteet. Komponentin sisältönä oli oma väsymys, turvattomuus ja aikaisemmat huonot kokemukset. Komponentille latautuneet muuttujat olivat siis yksilön sisäisiä rajoitteita, jotka liittyvät omiin psykologisiin tekijöihin. Toisaalta tämän komponentin rajoitteita voidaan tarkastella yhdessä kiinnostukseen liittyvän komponentin kanssa, koska kiinnostus ja psykologiset rajoitteet

ovat kummatkin yhteydessä omien vapaa-ajan mieltymysten syntymiseen.

Kuudes komponentti liittyi muiden ympäristökuntien liikuntapaikkojen paremmuuteen. Komponentille latautuivat positiivisesti erityisesti rajoitteet, jotka liittyivät siihen, että muissa ympäristökunnissa kuin Porissa koettiin olevan paremmat mahdollisuudet liikunnan harrastamiseksi. Tälläkin komponentilla oli selvä yhteys toiseen komponenttiin, koska käynnit suuntautuvat muualle johtuen osaksi vaivalloisesta lähtemisestä. Komponentille positiivisesti latautuneet rajoitteet ovat rakenteellisia rajoitteita. Komponentille annettiin nimi: muiden paikkojen preferenssi.

4.3.2. Mitä ulottuvuuksia pääkomponenttianalyysin avulla löytyi?

Tässä tutkimuksessa muodostuneilla ulottuvuuksilla voidaan nähdä yhtäläisyyksiä Jacksonin (1993 ja 2005) tunnistamien rajoitteiden ulottuvuuksien kanssa. Ulottuvuuksista tässä tutkimuksessa selvästi löytyi henkilökohtaiset syyt, joka muodostui tutkimuksen komponenteista kiinnostus ja psykologiset rajoitteet. Aikaan ja rahaan sekä sosiaaliseen eristyneisyyteen liittyvät rajoitteet eivät kuitenkaan muodostaneet tässä tutkimuksessa omia kategorioitaan. Jos aikaan ja rahaan liittyviä kysymyksiä olisi esitetty enemmän, olisi saatu paremmin selville, muodostaisivatko nämä selvemmin omat ulottuvuutensa.

Maantieteelliseen eristyneisyyteen eli etäisyyteen ja saavutettavuuteen liittyvä ulottuvuus tuli hyvin edustetuksi tämän tutkimuksen useammassakin komponentissa. Vaivalloinen lähteminen, huono saavutettavuus ja muiden paikkojen preferenssi –komponentit ovat ilmiön kolme samansuuntaista ulottuvuutta. Kaikki kolme komponenttia liittyivät siihen, että etäisyys ja saavutettavuus Porin liikuntapaikkoihin on liian pitkä ja hankala monille lapsiperheille. Nämä kolme komponenttia muodostavat luonteenomaisen piirteen koko tutkimukselle.

Tarvittaviin paikkoihin ja mahdollisuuksiin liittyvä ulottuvuus tuli myös esille kuudennella komponentilla. Tälle komponentille positiivisesti latautuivat paikkojen huonoon kuntoon liittyvät rajoitteet sekä muiden ympäristökuntien liikuntamahdollisuuksien paremmuus. Tämän ulottuvuuden kanssa löytyi silti yhtäläisyyksiä muiltakin komponenteilta, joten yhtä selvästi erottuvaa ulottuvuutta eivät tässä tutkimuksessa paikkoihin ja mahdollisuuksiin liittyvät rajoitteet muodostaneet.

Tässä tutkimuksessa ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamista rajoittavissa tekijöissä on siis erotettavissa erilaisia ulottuvuuksia eli lapsiperheet jaottelivat liikunnan harrastamiseen liittyvät rajoitteensa mielessään erilaisiin ryhmiin. Tutkimuksen komponenttirakenne voidaan tiivistää komponenttien yhteisten piirteiden avulla niin, että lapsiperheiden liikunnan harrastamista Porissa rajoittivat kolme pääasiallista rajoitteiden ulottuvuutta. Nämä ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamista rajoittavien tekijöiden eri ulottuvuudet olivat: (1) maantieteelliseen eristyneisyyteen eli etäisyyteen ja saavutettavuuteen liittyvät rajoitteet (2) resurssien puute, johon syynä oli osaksi tiedon puute sekä (3) henkilökohtaiset syyt, joihin kuuluivat psykologiset rajoitteet ja kiinnostus.

Komponenteille jakautuneista muuttujista muodostettujen summamuuttujien ja eri asuinalueilla asuvien lapsiperheiden keskiarvojen vertailun perusteella voidaan sanoa eri asuinalueiden lapsiperheiden kokevan eroja rajoitteiden ulottuvuuksien merkittävydessä (taulukko 6). Vaivalloisen lähtemisen kokeminen on selvästi riippuvainen lapsiperheiden asuinalueiden ja Porin välisestä etäisyydestä. Mitä kauempana Poria lapsiperheet asuvat, sitä enemmän käymistä rajoitti se, että he näkivät Poriin lähtemisen vaivalloiseksi. Tätä tukee myös Kruskal-Wallis testin tulos, jonka mukaan eri asuinalueiden lapsiperheiden erot vaivalloisen lähtemisen –komponentin kohdalla olivat tilastollisesti erittäin merkitseviä ($p = .000$). Vaivalloinen lähteminen –komponentti selitti siis hyvin eroja eri asuinalueiden lapsiperheiden liikunnan harrastamisessa. Näin merkittäviä eroja ei

löytynyt muiden komponenttien summamuuttujien keskiarvoissa, vaikka kaikkien komponenttien merkitys suureni lapsiperheiden asuinalueiden etäisyyden kasvaessa Poriin.

TAULUKKO 6. Rajoitteista syntyneiden komponenttien summamuuttujien ja lapsiperheiden asuinalueiden keskiarvojen vertailu sekä Kruskal-Wallis testin arvot

Asuin- alue	Resurs- sien puute	Vaivalloi- nen lähtemi- nen	Huono saavutet- tavuus	Kiinnos- tus	Psykolo- giset rajoitteet	Muiden paikkojen pfe- rensse
Ulvila	26,0	23,4	12,0	8,3	14,0	7,7
Luvia	25,3	19,1	10,5	7,8	13,3	7,3
Noor- markku	22,8	21,6	10,5	7,9	13,3	7,4
Syrjä- seudut	22,9	16,3	8,8	6,9	11,8	6,9
Asymp. Sig.	.024	.000	.006	.150	.012	.057

Kunkin komponentin muuttujista muodostettujen summamuuttujien perusteella voidaan sanoa myös harrastamisaktiivisuuden ja vaivalloisen lähtemisen Poriin olevan suoraan verrannollisia keskenään (liite 4). Tätä tukee myös Kruskal-Wallis testin tulos, jonka mukaan harrastamisaktiivisuudeltaan erilaisten lapsiperheiden erot olivat tilastollisesti erittäin merkitseviä ($p = .000$) vaivalloisen lähtemisen –komponentin kohdalla. Näin ollen kyseinen komponentti selitti hyvin eroja lapsiperheiden liikunnan harrastamisessa Porissa.

Huomattavaa pääkomponenttianalyysin tuloksissa oli se, että ne yksittäiset rajoitteet, jotka yksittäisinä rajoittivat lapsiperheiden liikunnan harrastamista eniten, latautuivat kaikki komponentille, jonka nimeksi annettiin vaivalloinen lähteminen. Näitä rajoitteita olivat liian pitkä matka, ajan puute, liialliset kulut ja se, ettei Poriin lähtemistä nähty tarpeelliseksi. Näin ollen näiden rajoitteiden voitiin sanoa olevan yhteydessä vaivalloiseen lähtemiseen. Sekä eri alueella asuvien että harrastamisaktiivisuudeltaan erilaisten lapsiperheiden kesken havaittiin erittäin merkittäviä eroja juuri vaivalloisen lähtemisen –komponentin ollessa kyseessä. Tämän komponentin voidaan siis todeta olevan ilmiön ydin.

5. POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli Porin ympäristökuntien lapsiperheiden yli kuntarajojen tapahtuvan liikunnan harrastamisen ja harrastamista rajoittavien tekijöiden tutkiminen. Tutkimuksen avulla selvitettiin ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamisaktiivisuus ja -tapa Porin kaupungin alueella, mitkä yksittäiset rajoitteet rajoittivat liikunnan harrastamista ja kuinka nämä yksittäiset rajoitteet ryhmittyivät ulottuvuuksiksi. Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa myös eri asuinalueilla asuvien ja harrastamisaktiivisuudeltaan erilaisten lapsiperheiden rajoitteista. Rajoitteita pyrittiin tulkitsemaan käyttämällä hyväksi vapaa-ajan käyttöä rajoittavien tekijöiden käsitteistöä sekä näkökulmaa. Tutkimus tehtiin Porin kaupungin vapaa-aikavirastolle ja on tarpeellinen sekä Porin kaupungille että koko seutukunnalle päätöksenteon tueksi, koska alueella pyritään kehittämään liikuntapalveluja yhtenä kokonaisuutena.

Tämän tutkimuksen mukaan vajaa puolet Porin ympäristökuntien lapsiperheistä osoittautui aktiivisiksi kaupungin liikuntapalvelujen käyttäjiksi eli kävivät kaupungissa vähintään kerran kuukaudessa harrastamassa liikuntaa viimeksi kuluvan vuoden aikana. Perheiden lapset kävivät kaupungissa selvästi aktiivisemmin kuin aikuiset. Uinnin merkitys lapsiperheiden liikunnan harrastamisessa tuli tutkimuksessa selvästi esille. Tulevaisuudessakin monet ympäristökuntien lapsiperheistä halusivat lisätä uinnin harrastamistaan Porissa ja toivoivat kaupunkiin uutta uimahallia. Merkittävin syy lapsiperheiden liikunnan harrastamiseen kaupungissa oli selvästi se, että tarvittavat harrastusmahdollisuudet, varsinkin uintimahdollisuudet, puuttuivat lapsiperheiden omalta asuinalueelta.

Liikuntapaikoista ympäristökuntien lapsiperheet kävivät Porissa keskimääräisesti eniten harrastamassa liikuntaa uimahalleissa, Kirjurinluodolla sekä Yyterissä. Liikuntaseurana oli useimmin kaveriseura, oma perhe tai liikuntaa harrastettiin yksin. Liikunnan harrastamisessa Porissa löytyi selvästi aluekohtaisia eroja

liikuntamuotojen, -paikkojen ja –seuran sekä lapsiperheiden asuinalueiden välillä eli liikunnan harrastamisessa löytyi asuinalueittain omat erityispiirteensä.

Lähempänä Poria asuvat lapsiperheet kävivät kaupungissa harrastamassa liikuntaa erityisesti urheiluseuroissa, liikuntamuodot ja liikuntapaikat olivat monipuolisia sekä kaupungin laajaa liikuntatarjontaa arvostettiin. Kauempana asuvat lapsiperheet taas tunsivat vetovoimaa tunnetuimpia virkistysalueita ja uimapaikkoja kohtaan ja kävivät kaupungissa perheen tai ystävien kesken yhdessä. Pääkomponenttianalyysin avulla voidaankin tulkita ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamisen olevan luonteeltaan joko lähialueiden lasten liikunnan harrastamista porilaisseuroissa, oman perheen kesken koko seutukunnan harrastamaa liikuntaa Porin suosituimmilla liikuntapaikoilla tai lähialueiden aikuisten omaa liikunnan harrastamista yksin tai kavereiden kanssa kuntosaleilla.

Tässä tutkimuksessa yksilön sisäiset rajoitteet eivät osoittautuneet merkittävimiksi liikunnan harrastamista rajoittaviksi tekijöiksi. Rakenteelliset tekijät kuten ajan puute ja liialliset kulut rajoittivat tutkimuksen perusteella ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamista eniten kuten aikaisemmissa tutkimuksissakin. Liikunnan harrastamista rajoittavissa yksittäisissä tekijöissä korostui kuitenkin se, että lapsiperheet kokivat Poriin olevan liian pitkä matka tai heille ei yksinkertaisesti ollut tarpeellista lähteä oman asuin ympäristön ulkopuolelle liikunnan harrastamiseksi. Moni lapsiperhe halusi myös lisää tietotusta Porin liikuntamahdollisuuksista ja kokivat tiedon puutteen rajoittavan liikunnan harrastamistaan.

Tutkimus paljasti merkittäviä eroja yksittäisten rajoitteiden merkittävyudessa eri asuinalueiden ja harrastamisaktiivisuudeltaan erilaisten lapsiperheiden kesken. Erot lapsiperheiden kokemien rajoitteiden kesken olivat merkitseviä rajoitteiden liittyessä erityisesti liian pitkään matkaan Poriin ja siihen, että lapsiperheet eivät kokeneet Poriin lähtemistä tarpeelliseksi. Eroja rajoitteiden merkittävyudessa paljastui myös rajoitteiden liittyessä ajan puutteeseen ja liiallisiin kuluihin. Rajoitteiden merkitys kasvoi selvästi kaikkien rajoitteiden

kohdalla lapsiperheiden asuinalueiden ja Porin välisen etäisyyden kasvaessa. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan siis todeta, että rajoitteiden kokeminen on verrannollista lapsiperheiden asuinalueen ja liikuntapalvelujen väliseen etäisyyteen ja saavutettavuuteen. Mitä vaikeammin saavutettavia liikuntapalvelut ovat, sitä vaivalloisempaa lähteminen on ja sitä enemmän rajoitteita koetaan, oli rajoite mikä hyvänsä.

Pääkomponenttianalyysin tuottamat rajoittavien tekijöiden ulottuvuudet eivät noudattaneet Crawfordin ym. (1991) jaottelua yksilön sisäisiin, yksilöiden välisiin ja rakenteellisiin rajoitteisiin. Tunnistettavissa analyysissä oli erikseen sisäisten rajoitteiden ryhmä, mutta rakenteelliset ja yksilöiden väliset rajoitteet sekoittuivat keskenään ja osoittautuvat moniulotteisemmiksi kuin teorian perustella luultiin. Tämä johtui osaksi siitä, että etäisyys ja saavutettavuus sekoittivat komponenttien muodostamaa rakennetta. Tässä tutkimuksessa kuuden komponentin rakenne voitiin tiivistää komponenttien yhteisten piirteiden avulla niin, että lapsiperheiden liikunnan harrastamista Porissa rajoittivat kolme pääasiallista rajoitteiden ulottuvuutta, jotka olivat: (1) maantieteelliseen eristyneisyyteen eli etäisyyteen ja saavutettavuuteen liittyvät rajoitteet (2) resurssien puute, johon syynä oli osaksi tiedon puute sekä (3) henkilökohtaiset syyt, joihin kuuluivat psykologiset rajoitteet ja kiinnostus.

Vaivalloisen lähtemisen -komponentin kohdalla löydettiin merkittäviä eroja sekä eri asuinalueiden että harrastamisaktiivisuudeltaan erilaisten lapsiperheiden väillä. Tämän perusteella vaivalloinen lähteminen -komponentti selittää parhaiten lapsiperheiden liikunnan harrastamattomuutta Porissa. Tälle samalle komponentille latautuivat positiivisesti liian pitkään matkaan, lähtemisen tarpeettomuuteen, omaan jaksamiseen, ajan puutteeseen sekä liiallisiin kuluihin liittyvät rajoitteet. Nämä tekijät voidaan siis nähdä liikunnan harrastamattomuutta selittävänä tekijänä, ilmiön ytimenä, joiden vähentäminen on keskipisteenä pyrittäessä lisäämään ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamista Porissa.

Tutkimuksen avulla onnistuttiin siis tunnistamaan liikunnan harrastamista rajoittavien tekijöiden ydin. Avainasiana liikunnan harrastamisessa on siis maantieteellinen eristyneisyys Porista. Tähän vaikuttaa tunne siitä, että aika ei riitä ja käymisestä koituu liikaa kuluja, koska Poriin on yksinkertaisesti liikaa matkaa. Avainasiana on myös tarve tai tarpeettomuus käydä Porissa harrastamassa liikuntaa. Matkaa ei voi lapsiperheiden ja Porin liikuntapaikkojen väliltä poistaa, mutta tarvetta kaupungissa käymiseen voi synnyttää. Jos ne, jotka eivät käy Porissa asuinpaikkaan katsomatta, tuntisivat tarvetta ja kiinnostusta käymiseen, he ehkä pystyisivät ylittämään muut rajoitteensa.

Jotta ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamista rajoittavia tekijöitä voitaisiin siis vähentää tai poistaa, ensin pitäisi pystyä Crawfordin ym. (1991) mallin mukaan poistamaan sisäiset rajoitteet eli herättämään tarve ja kiinnostus liikunnan harrastamista kohtaan. Tämän jälkeen pitäisi keskittyä rakenteellisten rajoitteiden poistamiseen, joihin kuuluvat siis ajan puute ja liialliset kulut. Tulevaisuudessa pitäisi miettiä tarkoin, mikä tekee rajoitteiden ylittämisen niin haluttavaksi, että Poriin lähdetään matkasta huolimatta. Mitä sellaisia liikuntapalveluja Pori siis voisi tarjota, mitä ei omalta asuinalueelta löydy ja minkä kohdalla rajoitteet haluttaisiin ylittää?

Tämän tutkimuksen tulokset kiteytyvät siis maantieteellisen eristyneisyyden ympärille. Vaikka rajoitteet ovat riippuvaisia palveluiden sekä lapsiperheiden asuinalueiden välisestä etäisyydestä ja saavutettavuudesta, kaikki rajoitteet ovat kuitenkin aina kontekstisidonnaisia. Rajoitteiden yhteydessä pitää siis ottaa huomioon myös se, millaisen merkityksen ympäristökuntien lapsiperheet antavat liikunnan harrastamiselle Porissa. Ympäristökuntien lapsiperheet kokevat liikunnan harrastamisen merkityksen kaupungissa aivan erilaisena riippuen siitä, kuinka pitkä matka heidän asuinalueeltaan on Poriin. Lähempänä kaupunkia asuvat lapsiperheet näkevät kaupungin liikuntapalvelut arkisena ajanvietteenä ja liikunnan harrastaminen kaupungissa on tavoitteellista ja päämäärätietoista. Tämä näkyy selvästi heidän valitsemisissaan liikuntamuodoissa ja liikuntaseurassa. Lähellä kaupunkia asuvat lapsiperheet hakevat Porista osin samoja

liikuntamahdollisuuksia kuin omilta asuinalueiltaankin, joten liikunnan puitteissa tehty tiivis yhteistyö ja yksi toiminnallinen kokonaisuus näiden alueiden ja Porin kaupungin välillä on varmasti toimiva.

Syrjäseutujen lapsiperheille käyminen on taas eräänlainen irtiotto arjesta, hetki perheen kesken tai ystävien kanssa. Kaupungissa käydään hakemassa liikkumisesta nautintoa, vaihtelua ja virkistystä eikä käyminen ole silloin niin totista toimintaa kuin lähempänä kaupunkia asuvilla. Syrjäseuduilta liikuntaa harrastetaan nimenomaan perheen kesken ja käydään uimahalleissa, Kirjurinluodolla ja Yyterissä. Huomattavaa on, että syrjäseuduilta käydään näiden liikuntapalvelujen vuoksi kaupungissa yhtä useasti kuin lähempääkin kaupunkia. Syrjäseuduiltakin kaupungissa käytiin siis kaupungin tarjoamien sellaisten liikuntapalvelujen vuoksi, jotka itseä suuresti kiinnostavat, mutta jotka omalta asuinalueelta puuttuvat sekä sellaisten virkistysalueiden vuoksi, joihin tunnetaan vetovoimaa.

Yksi keino liikunnan harrastamisen lisäämiseen Porissa voisi olla sellaisten vetovoimaisten liikuntapalvelujen kehittäminen, joiden vuoksi Porissa käydään sekä läheltä että kaukaa. Näihin lukeutuvat siis uimahallit sekä suuret virkistysalueet: Kirjurinluoto ja Yyteri. Sieväsen ym. (2003, 267) mukaan Taajama-Suomessa, johon Satakunta lukeutuu, kuntien ylläpitämien virkistysalueiden merkitys lähivirkistysalueina on kaikkein suurin ja alueille kohdistuu lähes puolet lähivirkistyskerroista. Tätä tukee myös tämän tutkimuksen johtopäätös siitä, että uuden uimahallin lisäksi virkistysalueisiin ja näiden ympärivuotisuuteen kannattaa panostaa, koska lapsiperheet kokevat kiinnostusta näitä alueita kohtaan myös kesäsesongin ulkopuolella. Tämä hyödyttäisi kaikkia seutukunnan lapsiperheitä tasapuolisesti ja motivoisi vielä suurempaa osaa koko seutukunnan lapsiperheitä käymään kaupungissa. Koko seutukunnassa Poria siis voitaisiin painottaa laadukkaana perheliikuntakohteena ja rohkaista koko seutukunnan lapsiperheitä käymään yhdessä kaupungissa harrastamassa liikuntaa.

Toisaalta sekä lähellä että kauempana kaupunkia asuville lapsiperheille voitaisiin liikunnan lisäämiseksi käyttää hyödyksi erilaisia strategioita. Kaupunkia lähellä asuviin lapsiperheisiin voitaisiin panostaa viestimällä ohjatusta toiminnasta, urheiluseuratoiminnasta ja monipuolisesta liikuntatarjonnasta, jotta he kävisivät kaupungissa hakemassa vielä enemmän osin samoja mahdollisuuksia kuin päivittäin lähiympäristöstäänkin. Heidät pitäisi siis saada enemmän tietoiseksi Porin lukuisista mahdollisuuksista arjen monipuolisena liikuttajana. Syrjäseutujen lapsiperheille voitaisiin taas tuoda esille enemmän kaupungin omalaatuista liikuntatarjontaa kuten isojen virkistysalueiden mahdollisuuksia ja uintimahdollisuuksia, joita voi harrastaa koko perheen kesken ja samalla vielä lisätä Porin liikunnallista vetovoimaa heidän keskuudessaan. Heille voisi painottaa Poria nimenomaan perheliikuntakohteena.

Huomattavissa tutkimuksessa oli, että rajoitteita koskevat väittämät pitää harkita tarkoin kyseiseen aiheeseen sopiviksi, jotta esille saataisiin tarvittava ja aiheen luonnetta tarkasti kuvaava tieto. Tulevaisuudessa tilastollisten menetelmien ohella voisi myös hankkia laadullista tietoa tilastotietojen tueksi, jotta aiheeseen päästäisiin käsiksi vielä syvemmälle. Kiinnostus tiettyä liikuntamuotoa kohtaan ja liikunnan merkityksen tiedostaminen ovat tässä tutkimuksessa varmasti avainasioita, mutta miksi toiset ovat motivoituneita käymään toisen kunnan puolella harrastamassa liikuntaa ja toiset eivät? Miten lapsiperheille voidaan luoda tarvetta liikunnan harrastamiseen yli kuntarajojen? Mikä siis saisi ne, jotka eivät käy toisen kunnan puolella harrastamassa liikuntaa, näkemään liikunnan harrastamisen tarpeelliseksi ja ylittämään rajoitteensa? Eli jatkotutkimusongelmana voisi olla esimerkiksi: ”Mikä on motivaation ja rajoitteiden yhteys lapsiperheiden kuntarajat ylittävässä liikunnan harrastamisessa?” .

LÄHTEET

Aldafhil, A. (1996). *University students' perception of constraints to participation in recreational sports activities*. A dissertation for the degree of Doctor of Philosophy Michigan State University. Department of Park, Recreation and Tourism Resources.

Alexandris, K., C. Tsorbatzoudis & G. Grouis (2002). Perceived constraints on recreational sport participation: Investigating their relationship with intrinsic motivation, extrinsic motivation and amotivation. *Journal of Leisure Research* 34 (3), 233-252.

Berg, P. (2005). *Miten se meitä liikuttaa? – Suomalaisten liikunta- ja urheiluharrastukset 1981-2002*. Tilastokeskus. 15.3.2005. <http://www.stat.fi/tup/tapahtumat/2005-01-26_vapaa-aikatutkimus_berg.pdf>

Carroll, B. & K. Alexandris (1997). Perception of constraints and strength of motivation: their relationship to recreational sport participation in Greece. *Journal of Leisure Research* 29 (3), 279-299.

Crawford, D. & G. Godbey (1987). Reconceptualizing barriers to family leisure. *Leisure Sciences* 9 (2), 119-127.

Crawford, D., E.L. Jackson & G. Godbey (1991) .A hierarchical model of leisure constraints. *Leisure Sciences* 13 (4), 309-320.

Francken, D. & M. Van Raiij (1981). Satisfaction with leisure time activities. *Journal of Leisure Research* 13, 337-352

Gilbert, D. & S. Hudson (2000). Tourism demand constraints: a skiing participation. *Annals of Tourism Research* 27 (4), 906-925.

Hinch, T.D. & E. L. Jackson (2000). Leisure constraints research: its value as a framework for understanding tourism seasonality. *Current issues in tourism* 3 (2), 87-106.

Hubbard, J. & R.C. Mannell (2001). Testing competing models of the leisure constraint negotiation process in a corporate employee recreation setting. *Leisure Sciences* 23 (3), 145-163.

Jackson, E.L. & M. S. Searle (1985). Recreation non-participation and barriers to participation. Concepts, and models. *Loisir et Société* 8, 693-707.

Jackson, E.L. (1993). Recognizing patterns of leisure constraints: results from alternative analyses. *Journal of Leisure Research* 25 (2), 129-149.

Jackson, E.L., D.W. Crawford & G. Godbey (1993). Negotiation of leisure constraints. *Leisure Sciences* 15 (1), 1-11.

Jackson, E.L. (2000). Will research on leisure constraints still be relevant in the twenty-first century? *Journal of Leisure Research* 32 (1), 62-68.

Jackson, E.L. (2005). Leisure constraints research: Overview of a developing theme in leisure studies. In Jackson E.L. (ed.) *Constraints to leisure*. Venture publishing. 11.8.2005.
<<http://www.edjackson.ca/parksforum/jackson-intro-chapter.pdf>>

Jun, J. (2003). *Perceived constraints to art museums participation*. A thesis of master of science. Texas A&M University. Recreation, Park and Tourism Sciences. 24.2.2005.
<<https://txspace.tamu.edu/handle/1969/1173>>

Karhukunnat (2003). Hyvinvointia yhteistyöllä. Karhukuntien palvelustrategia 2008. 15.3.2005.
<<http://www.karhukunnat.fi/pdf/palvelustrategia.pdf>>

Karhukunnat (2005). Liikunta- ja nuorisotyö. 12.2.2005. <http://www.karhukunnat.fi/palvelut/liikunta.html>

Kay, T & G. Jackson (1991). Leisure despite constraint: the impact of leisure constraints on leisure participation. *Journal of Leisure Research* 23 (4), 301-313.

Karma, K. & E. Komulainen (2002). *Käyttäytymistieteiden tilastomenetelmien jatkokurssi*. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 6.12.2005.
<<http://www.edu.helsinki.fi/oppimateriaalit/ktj/allinone.doc>>

Kerstetter, D.L., H.C. Zinn, A.R. Graefe & P.J. Chen (2002). Perceived constraints to state park visitation: a comparison of former-users and non-users. *Journal of Park and Recreation Administration* 20 (1), 61-75.

Kyle, G.T., & A.J. Mowen (2004). An examination of the relationship between leisure constraints, involvement and commitment. In Murdy, J. (2004) *Proceedings of the 2003 Northeastern recreation research symposium*, 328-337. U.S. Department of Agriculture, Forest Service, Northeastern Research Station. 14.4.2005.
<http://www.fs.fed.us/ne/newtown_square/publications/technical_reports/pdfs/2004/317papers/kyle317.pdf>

Liikuntagallup 1997-98. Aikuisten liikuntatutkimus. Suomen Liikunta ja Urheilu ry. Suomen Kuntourheiluliitto ry. Suomen Gallup Oy. SLU-julkaisusarja 1/98

Liikuntagallup 1997-98. Lasten ja nuorten liikuntatutkimus. Suomen Liikunta ja Urheilu ry, Nuori Suomi ry. Suomen Gallup Oy. SLU-julkaisusarja 2/98.

Mellin, I. (2004a). *Faktorianalyysi*. 30.9.2005.
<<http://www.sal.tkk.fi/Opinnot/Mat-2.112>>

Mellin, I. (2004b). *Pääkomponenttianalyysi*. 10.9.2005.
<<http://www.sal.tkk.fi/Opinnot/Mat-2.112/pdf/PCOMP10.pdf>>

Nadirova, A. & E.L. Jackson (2000). Alternative criterion variables against which to assess the impacts of constraints to leisure. *Journal of Leisure Research* 32 (4), 396-405.

Neuvonen, M., O. Paronen, E. Pouta & T. Sievänen (2004). Harvoin ulkoilevat ja ulkoilua rajoittavat tekijät. *Liikunta ja tiede* 6. 15.3.2005.
<http://www.lts.fi/filearc/182_s27-34_Neuvonen.pdf>

Nyaupane, G.P., D.B. Morais & A.R. Graefe (2004). Nature tourism constraints – a cross-activity comparison. *Annals of Tourism Research* 31 (3), 540-555.

Pennington-Gray, L. & D. Kerstetter (2002). Testing a constraints model within the context of nature-based tourism. *Journal of Travel Research* 40 (4), 416-424.

Rinne, K (2005). *Liikuntamatkailun tutkimuksesta*. 27.1.2005. Email:
<kimmo.rinne@pori.fi>

Ritchie, B. & D. Adair (2004). Sport tourism: An introduction and overview. In Ritchie B. & Adair W. (Ed.) *Sport tourism. Irrelationships, impacts and issues*. Aspects of tourism, 14. Channel view publications, Clevedon.

Romsa, G. & W. Hoffman (1980). An application on nonparticipation data in recreation research: Testing the opportunity theory. *Journal of Leisure Research* 12 (4), 321-328.

Satakunta Tourist. Kartat. Satakunta. 15.11.2005.
<<http://www.satakuntatourist.fi/kartta/kartta2.htm>>

Scott, D. & C. Kim (1998). *Outdoor recreation participation and barriers to involvement*. Technical report to Texas Parks and Wildlife Department. Texas A&M University. Department of Recreation, Park and Tourism Sciences. 15.2.2005.
<<http://www.rpts.tamu.edu/tpwd/scott.pdf>>

Shaw, S.M., A. Bonen & J.F. McCabe (1991). Do more constraints mean less leisure? Examining the relationship between constraints and participation. *Journal of Leisure research* 23 (4), 286-300.

Sievänen, T., E. Pouta & M. Neuvonen (2003). Suomalaisten ulkoilukäyttäytymisen alueelliset yhtäläisyydet ja erot. *Terra* 115 (4), 259-273.

Standeven J. & P. DeKnop (1999). *Sport Tourism*. Human Kinetics, Champaign, IL.

Suuri kansallinen liikuntatutkimus 2001-2002. Lapset ja nuoret. SLU:n julkaisusarja 4/02.

Suurin kansallinen liikuntatutkimus 2001-2002. Aikuisliikunta. SLU:n julkaisusarja 5/02.

Thapa, B., L. Pennington-Gray & S. Holland (2001). *Assessing the validity of an outdoor recreation constraints model for tourists to Florida*. Center for Tourism Research and Development. University of

Florida. Department of Recreation, Parks and Tourism.
24.2.2005.<www.ttra.com/pub/uploads/008.pdf>

Yhteiskuntatieteellinen tietarkisto (2005a). Menetelmätietovaranto.
Faktorianalyysi. 13.2.2005.
<www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/faktori/faktori.html>

Yhteiskuntatieteellinen tietarkisto (2005b). Menetelmätietovaranto.
Mittaaminen. 10.9.2005.
<<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/mittaaminen/luotettavuus.html#validiteetti>>

Yhteiskuntatieteellinen tietarkisto (2005c). Menetelmätietovaranto.
Otos ja otantamenetelmät. 10.9.2005.
<<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/otos/otantamenetelmat.html#ryvas>>

Yhteiskuntatieteellinen tietarkisto (2005d). Menetelmätietovaranto.
Summamuuttuja. 20.10.2005.
<<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/summamuuttujat/summamuuttuja.html>>

Valli, R. (2001). *Johdatus tilastolliseen tutkimukseen.* PS-kustannus, Jyväskylä.

Viitanen, Mikko (1998). Ajanpuute yhä suurin liikunnan este. Liikuntagallup 1997-1998. *Liikunnan ja Urheilun Maailma* 7. 28.6.2005.
<<http://www2.slu.fi/lehtiarkisto/imag/7-98/6.html>>

Weed, M. & C. Bull (2004). *Sports tourism –participants, policy and providers.* Butterworth-Heinemann, Elsevier.

Witt, P. & T. Goodale (1981). Relationships between barriers to leisure enjoyment and family stages. *Leisure Sciences* 4, 29-49.

Wright, B.A., E.B. Drogin Rodgers & K.F. Backman (2001). Assessing the temporal stability of hunting participation and the structure and intensity of constraints. *Journal of Leisure Research* 33 (4), 450-469.

LIITTEET

LIITE 1. Likertin –asteikon keskiarvot ympäristökuntien lapsiperheiden liikunnan harrastamisessa Porin liikuntapaikoilla

Asuin- alue	Uima- halli	Maa- uimala	Porin metsä	Yyteri	Kirjurin- luoto	Keila- halli	Hiihto- latu	Pallo- kenttä
Ulvila	3,65	3,30	3,30	3,10	2,95	3,85	3,93	3,59
Luvia	3,38	3,81	4,05	3,67	3,90	4,10	4,47	4,46
Noormarkku	2,73	3,34	3,71	3,24	3,13	3,80	4,21	4,21
Syrjäseudut	3,05	3,32	4,00	3,26	3,05	4,06	4,67	4,76
Total	3,16	3,44	3,76	3,31	3,24	3,93	4,33	4,25

Kysymyksen tarkka muoto: "Kuinka usein sinä tai muut perheenjäsenenne Käytte harrastamassa liikuntaa seuraavissa Porin liikuntapaikoissa?". Vastausvaihtoehdot olivat 1=erittäin usein, 2=usein, 3= joskus, 4=harvoin ja 5=ei koskaan.

LIITE 2. Likertin –asteikon keskiarvot ympäristökuntien liikuntaseurasta Porissa

Asuinalue	Ohjattu ryhmä	Kotikunnan seura	Porilainen seura	Kaveri- seura	Oma perhe	Yksin	Liikunta- tapahtuma
Ulvila	3,68	4,26	3,00	2,89	3,16	3,00	4,16
Luvia	3,90	4,05	4,21	3,53	3,50	3,63	4,47
Noormarkku	3,81	3,42	3,92	3,04	3,07	3,14	4,00
syrjäseudut	4,00	4,24	4,18	3,44	3,37	3,67	4,25
Total	3,84	3,94	3,83	3,20	3,25	3,33	4,20

Kysymyksen tarkka muoto: "Kenen kanssa ja kuinka usein sinä tai muut perheenjäsenenne käytte Porissa harrastamassa liikuntaa seuraavista vaihtoehdoista?". Vastausvaihtoehdot olivat 1=erittäin usein, 2=usein, 3= joskus, 4=harvoin ja 5=ei koskaan.

LIITE 3. Aikuisten ja lasten liikuntaseuroista ja –paikoista syntyneiden komponenttien summamuuttujien ja lapsiperheiden asuinalueiden keskiarvojen vertailu

Asuinalue	Lasten liikunnan harrastaminen urheiluseuroissa	Koko perheen yhteinen liikunnan harrastaminen	Aikuisten oma liikunnan harrastaminen
Ulvila	38,3	28,6	18,3
Luvia	43,8	31,8	20,7
Noormarkku	43,8	27,5	19,6
Syrjäseudut	44,5	29,1	21,0
Total	42,6	29,1	19,8

LIITE 4. Rajoitteista syntyneiden komponenttien summamuuttujien ja harrastamisaktiivisuudeltaan erilaisten lapsiperheiden keskiarvojen vertailu

Harrastamis- aktiivisuus	Resurs- sien puute	Vaivalloi- nen lähtemi- nen	Huono saavu- tettavuus	Kiin- nos- tus	Psyko- logiset rajoitteet	Muiden paikkojen prefe- renssi
2-5 kertaa viikossa	25,9	23,1	11,2	8,3	13,8	7,3
Kerran viikossa	23,9	21,5	10,8	7,8	13,3	7,4
1-3 kertaa kk	23,6	21,9	11,1	8,2	13,0	7,0
Harvemmin	23,8	19,4	10,3	7,8	13,1	7,6
Ei ollenkaan	24,1	15,6	9,0	6,6	12,1	6,7
Total	24,1	20,0	10,4	7,7	13,0	7,3

LIITE 5. Kyselylomake

RENGASTA JOKAISEN KYSYMYKSEN KOHDALLA OMAA NÄKEMYSTÄSI PARHAITEN VASTAAVAN VAIHTOEHDON NUMERO. MUUTAMASSA KYSYMYKSESSÄ KIRJOITA VASTAUS SILLE VARATTUUN TILAAN. RENGASTA VAIN YKSI VAIHTOEHTO, JOKAISEN KYSYMYKSEN KOHDALLA, ELLEI KOHDASSA OLE NEUVOTTU TOISIN.

1. Mikä on liikunnan merkitys sinulle ja muille perheenjäsenillesi?

- Liikunta on meille
1. erittäin tärkeää
 2. tärkeää
 3. melko tärkeää
 4. vähemmän tärkeää
 5. ei ollenkaan tärkeää

2. Kuinka usein perheenne 4-17 vuotiaat lapset ovat käyneet Porin kaupungin alueella harrastamassa liikuntaa viimeisen vuoden aikana?

1. päivittäin
2. 2-5 kertaa viikossa
3. noin kerran viikossa
4. 1-3 kertaa kuukaudessa
5. harvemmin, ehkä muutaman kerran vuodessa
6. eivät käy ollenkaan

3. Kuinka usein perheenne vanhemmat ovat käyneet Porin kaupungin alueella harrastamassa liikuntaa viimeisen vuoden aikana?

1. päivittäin
2. 2-5 kertaa viikossa
3. noin kerran viikossa
4. 1-3 kertaa kuukaudessa
5. harvemmin, ehkä muutaman kerran vuodessa
6. eivät käy ollenkaan

JOS VASTASIT MOLEMPIIN KYSYMYKSIIN SEKÄ 2 ETTÄ 3 VAIHTOEHDON 6. (eivät käy ollenkaan) SIIRRY SUORAAN KOHTAAN 9. MUUTEN VASTAA KAIKKIIN ALLAOLEVIIN KYSYMYKSIIN.

4. Arvioi kuinka kauan viimeksi tehty liikunnan harrastamiseen liittyvä käyntinne Porissa kesti matkat mukaanluettuna?

Käynti kesti _____

5. Nimeä kolme tärkeintä liikuntamuotoa, joita sinä tai muut perheenjäsenenne käytte Porissa harrastamassa. Nimeä tärkein ensimmäisenä.

1. _____
2. _____
3. _____

6. Kuinka usein sinä tai muut perheenjäsenenne käytte harrastamassa liikuntaa seuraavissa Porin liikuntapaikoissa? (Rengasta jokaisesta kohdasta numero, joka kuvaa parhaiten harrastamistanne)

	erittäin			ei	
	usein	usein	joskus	harvoin	koskaan
A. Karuhalli	1	2	3	4	5
B. Iso tekojää	1	2	3	4	5
C. Jäähalli, tekojääkaukalo	1	2	3	4	5
D. Keskustan tai Meri-Porin uimahalli	1	2	3	4	5
E. Maaumala	1	2	3	4	5
F. Tennishalli	1	2	3	4	5
G. Urheilutalo	1	2	3	4	5
H. Kaupungin kuntosali	1	2	3	4	5
I. Porin metsä	1	2	3	4	5
J. Yyteri, hiekkaranta	1	2	3	4	5
K. Yyteri, Kylpylähotelli	1	2	3	4	5
L. Kirjurinluoto	1	2	3	4	5
M. Keilahalli	1	2	3	4	5
N. Ruosniemen slalomrinne	1	2	3	4	5
O. FK-rata	1	2	3	4	5
P. Ampumarata	1	2	3	4	5
Q. Jousiammuntarata	1	2	3	4	5
R. Yksityinen kuntosali tai liikuntapaikka, mikä? _____	1	2	3	4	5
S. Hiihtolatu, mikä? _____	1	2	3	4	5
T. Koulusali, mikä? _____	1	2	3	4	5
U. Pallokenttä, mikä? _____	1	2	3	4	5
V. Muu, mikä? _____	1	2	3	4	5

7. Kenen kanssa ja kuinka usein sinä tai muut perheenjäsenenne käytte Porissa harrastamassa liikuntaa seuraavista vaihtoehdoista? (Rengasta jokaisesta kohdasta numero, joka kuvaa parhaiten harrastamistanne)

	erittäin			ei	
	usein	usein	joskus	harvoin	koskaan
A. ohjatussa liikuntaryhmässä	1	2	3	4	5
B. kotikunnan urheiluseuran kanssa harjoittelemassa tai kilpailemassa	1	2	3	4	5
C. porilaisessa urheiluseurassa harjoittelemassa tai kilpailemassa, mikä seura on kyseessä? _____	1	2	3	4	5
D. kaveriseurassa	1	2	3	4	5
E. oman perheen kesken	1	2	3	4	5
F. yksin, omatoimisesti	1	2	3	4	5
G. yleisölle suunnatuissa liikuntatapahtumissa	1	2	3	4	5

8. Nimeä kolme tärkeintä syytä, miksi sinä tai muut perheenjäsenenne käytte Porissa harrastamassa liikuntaa? Nimeä tärkein ensimmäisenä.

1. _____
2. _____
3. _____

9. Mitkä tekijät rajoittavat perheenjäsenenne liikunnan harrastamista Porissa?

(Rengasta jokaisen väittämän kohdalla numero, joka kuvaa parhaiten mielipidettäsi)

	täysin samaa mieltä	osittain samaa mieltä	en samaa enkä eri mieltä	osittain eri mieltä	täysin eri mieltä
A. Emme koe tarpelliseksi lähteä oman asuin ympäristön ulkopuolelle liikunnan harrastamiseksi	1	2	3	4	5
B. Emme jaksa lähteä Poriin harrastamaan liikuntaa väsymyksen vuoksi	1	2	3	4	5
C. Sopivat taidot tai kyvyt liikunnan harrastamiseksi puuttuvat	1	2	3	4	5
D. Liikunnan harrastaminen Porissa tuntuu turvattomalta	1	2	3	4	5
E. Emme halua lähteä Poriin harrastamaan liikuntaa aikaisempien huonojen kokemusten vuoksi	1	2	3	4	5
F. Olemme kiinnostuneita muista asioista kuin liikunnan harrastamisesta vapaa-ajallamme	1	2	3	4	5
G. Harrastuskaverin puute rajoittaa liikunnan harrastamista Porissa	1	2	3	4	5
H. Emme ole löytäneet Porista sopivaa urheiluseuraa tai ohjattua ryhmää	1	2	3	4	5
I. Perheemme ei ole kiinnostunut samoista liikunnallisista harrastuksista	1	2	3	4	5
J. Pienet lapset rajoittavat perheen liikunnan harrastamista	1	2	3	4	5
K. Porin liikuntapaikoille on liian pitkä matka	1	2	3	4	5
L. Sopivat välineet puuttuvat liikunnan harrastamiseksi Porissa	1	2	3	4	5
M. Liikunnan harrastamiseen Porissa ei löydy aikaa	1	2	3	4	5
N. Porissa ei ole omille harrastuksille sopivia liikuntapaikkoja	1	2	3	4	5
O. Emme tiedä tarpeeksi Porin liikuntamahdollisuuksista	1	2	3	4	5
P. Poriin lähtemiseksi ei ole tarvittaessa sopivaa kulkuneuvoa	1	2	3	4	5
Q. Porin liikuntapaikat ovat huonossa kunnossa	1	2	3	4	5
R. Lähtemisestä Poriin liikunnan harrastamiseksi koituu liikaa kuluja	1	2	3	4	5
S. Liika väkimäärä Porin liikuntapaikoilla häiritsee liikunnan harrastamista	1	2	3	4	5
T. Muissa oman kotikuntani ympäristökunnissa kuin Porissa on paremmat mahdollisuudet omalle liikunnan harrastamiselle	1	2	3	4	5

U. Mikään yllämainituista ei ole varsinainen syy, mikä rajoittaisi perheemme liikunnan harrastamista Porissa.

Perheemme liikunnan harrastamista Porissa rajoittava syy on: _____

10. Minkä liikuntamuodon harrastamisen sinä tai muut perheenjäsenenne haluaisitte Porissa aloittaa

tai minkä liikuntamuodon harrastamista haluaisitte Porissa tulevaisuudessa lisätä? _____

KÄÄNNÄ

11. Miten liikuntapaikkoja ja -mahdollisuuksia voisi Porissa kehittää, jotta sinun ja muiden perheenjäsenenne liikunnan harrastamiseen liittyvät käynnitte Porin kaupungin alueelle lisääntyisivät?

Täytä vielä taustatiedosi

12. Sukupuoli

1. nainen

2. mies

13. Perhemuoto

1. ydinperhe

2. uusioperhe

3. yksinhuoltajaperhe

14. Asuinpaikka ja postinumero

1. 28400 Ulvila

2. 29100 Luvia

3. 29180 Peränpylä

4. 29340 Kullaa

5. 29600 Noormarkku

6. 29680 Lassila

15. Ammattiryhmä

1. työväestö

2. toimihenkilö

3. yrittäjä

4. johtavassa asemassa oleva

5. maatalousväestö

6. opiskelija

7. työtön

8. eläkeläinen

9. muu, mikä? _____

16. Kotitalouden

1. 5.000-20.000

yhteenlasketut

2. 20.001-35.000

vuositulot/brutto

3. 35.001-50.000

euroissa

4. 50.001-65.000

5. 65.001-80.000

6. 80.001 tai yli

17. Mitkä ovat kotitaloudessanne asuvien vanhempien/vanhemman ja 4-17 vuotiaiden lasten syntymävuodet?

KIITOS VAIVANNÄÖSTÄ!